

Sarkis Çerkezyan

*Sarkis Varbed (Usta), marangoz Sarkis,
Sarkis Çerkezoğlu ya da Çerkezyan...*

Avustralya Yerlileri Aborijinler

Meyhane duvarlarından felsefi kelâmalar

Çevre Kirliliği Nasıl Önlenir?

Dil, Akıl, Kalem... | Ferruh Dinçkal

Çocuk ve Şiddet | Akasya Kansu

Sorgulamanın gücü... | Mustafa Alagöz

Marks'ın Kemikleri Sızlarken | Yiğit Uygur

Bilim Adamının Kimlik Sorunu ve Dil Bilinci | Prof. Dr. Orhan Öztürk

Öğrenilmiş Çaresizlik | Saba Öymen

Bir Küçük İstanbul Masalı Yüzen Kabir | Deniz Günal

Bu yazıda dil, akıl ve kalem arasındaki bağlantıyı sorgulamaya çalışalım. Ve bunların iletişimdeki yerini bulalım.

Dil sınırsız olanakların sınırlı kullanımındır aslında. Bu sınırlar nasıl oluşur? Çocuk, önce ailesi ve çevresinden aldığı sözcükleri tek heceli olarak kullanmaya başlar. Çocuk dilinde başlangıçta hiçbir kural yokken anlamlı sözcükler söylemeye başladığı anda düzeltmeler başlar, çok ayırımında olmadan gramer bilgileri de aktarılır. Söylenen sözcükler düzeltilir. Yumta dediğinde çocuk yumurtayı betimlerken, zihninde yumurta diye de düzeltilir ve çocuk yumurta demeye başlar. Ayırımında olmadan aktarılan gramer bilgileri ve sözcükler çocuğun tümceler kurmasını ve aktarmasını sağlar.

Çocuk okul süresince aldığı eğitim ile gramer bilgisini pekiştirirken, temel bilim dersleri sayesinde sözcük dağarcığını da zenginleştirir. Eğer bu eğitim yetişme çağındaki çocuğa okuma alışkanlığı kazandırabilirse, hayatı boyunca okuduğu her sözcük yaşamında elde ettiği deneyimler ile birleşerek düşünce dünyasını genişletir.

Öğrenme ve kendini geliştirme düzleminde insanın, yaşamı boyunca öğrendiği sözcükleri doğru şekilde doğru zamanda doğru yerlerde kullanmaya başlaması dil ve akıl ilişkisinin bir sonucudur. Bunu ne

kadar başarabilirse kişi, dildeki sınırları o kadar ortadan kalkar.

Aynı zaman diliminde yaşayan iki ayrı yazar düşleyelim Diyelim ki biri Kara Kitap'la Orhan Pamuk, diğeri ise Güneşle Damgalı ile Nihat Ziyalan olsun. Bu iki yazarın romanlarında geçen İstanbul iki ayrı İstanbul olacaktır. İki ayrı birikim, iki ayrı gözlem, iki ayrı sınırlama sonucu bize iki ayrı İstanbul anlatılır.

Chomsky tanımıyla iki temel yapısı vardır kullandığımız dilin. Bunlar dış dil ve iç dildir. Dış dil bugüne kadar yazılmış, söylenmiş, kaydedilmiş sözcükleri içerir. Dış dil, geçmiş kaynakları kullanabilmek, onları öğrenebilmek için çok önemlidir. Dış dil zenginleştikçe iç dil dediğimiz dili oluşturur. İç dilse bugüne kadar söylenmemiş, yazılmamış, kaydedilmemiş bütün sözleri kapsar. İç dil kullanımına geçtiğimiz andan sonra aklın ve bilgi birikiminin de yardımı ile dilimizi daha zengin ve daha yaratıcı bir biçimde kullanmaya başlarız.

Kullandığımız her sözcüğün bir mantıksal formu bir de ses formu vardır. Gramer kurallarına göre ses formlarının nasıl olması gerektiği, bu kurallar zaman içinde ufak tefek değişiklikler gösterse de temel olarak belirlidir. Mantıksal form ise kişiden kişiye ve kültürden kültüre değişir. Kişiler dili kullanırken akıl ve bilgi birikimleri ile

oluşan kodlamaları ifade etmeye çalışırlar. Yaşadıkları, beyinlerine kodladıkları deneyimler ile, hayal ettikleri, gelecekte yaşayacakları üzerine kodlamaları, edindikleri dil ve zihinsel potansiyelleri ölçüsünde sözcüklere dönüşmeye başlar. Kişi her zaman söylemek istediğini tam olarak ifade edemeyebilir. Örneğin, günlük yaşamda bazı deneyimlerin, yalnızca “inanılmaz” diye aktarılması, kullanılan dildeki ve dil ile akıl ilişkisindeki kimi yetersizliklerden kaynaklanır. Anlatamadığımız, adını bilmediğimiz kavramlar ve nesnelere için sıklıkla “şey” dememiz gibi.

Peki iletişim nedir? İletişim, bilgi iletişimidir. Eşdeyişle, haberleşmenin (enformasyon) ön koşuludur. İletişimin oluşabilmesi için alıcı kaynak, verici kaynak ve ortam gereklidir. İki ayrı dilde birbiriyle konuşan iki insan arasında bilgi iletişimi yoktur. Demek ki iletişimin amacı "bilgi iletmek"tir. Aslında aynı dilli konuşan insanlar arasında da her zaman bilgi iletişiminin varlığından söz edilemez. Üç bin sözcüklük bir dağarcıkla

konuşan bir kişinin, üçyüz sözcüklük dağarcığı olan bir kişi ile arasında ne tür bir iletişim olabilir?

İnsanlar arasındaki iletişimin temel biçimi “konuşmak”tır. Konuşarak yaptığımız %100 lük bir iletişimin, %70’ini mimikler ve vücut dili, %20’sini ses, %10’nunu sözcükler oluşturur (*). Yazmak ise ikinci en etkin iletişim yöntemidir. Ayrıca yazmanın da çok büyük bir sorumluluğu vardır. Neden mi? Yazdıklarınızı toplumla paylaştığınızda tarihsel bir sorumluluk alır, yaşamın bir parçasına tanıklık etmiş olursunuz. Kolay bir sorumluluk değil! Konuşurken kullanabileceğiniz mimikler, vücut dili, ses ve onun titreşimleri de yoktur. Kala kala % 10 sözcükler kalır. Bu %10 ile %100’ü anlatabilmek için seçeceğiniz her sözcüğe özen göstermeniz, doğru sözcükleri kullandığınızdan emin olmanız gerekir.

“Ya... Ben aslında şunu demek istemistim” sansınız yoktur. Yani.... Yazdın, basıldı, şu anda okundu!

Geçmiş olsun!!!

24+

Meyhane duvarlarından felsefi kelâmlar

Horoz ötsün ötmesin, sabah mutlaka olacaktır.

Zirveye çıkarken herkese selam ver, çünkü inerken onlarla karşılaşacaksın.

İnsanlar topraktan yaratılmıştır, her an çamurlaşabilirler.

Başımızdan geçenlere değil, kafamızdan geçenlere içelim.

Büyük Adam olmaya gerek yok, bizler yalnızca "Adam" olalım yeter.

Dünyada oturarak başarıya ulaşan tek canlı tavuktur.

Akıllı olup da dünyanın kahrını çekeceğine, deli ol dünya senin kahrını çeksin.

Dal, rüzgârı affetmişse de, kırılmıştır bir kere.

Eşek nereden bilecek ki zevki sefayı, sor bakalım hiç çekmiş mi kafayı?

Dünyanın en cesur yaratıkları insanlardır, öleceklerini bilerek yaşarlar.

Madem dünya hiç, gece de, gündüz de iç.

Hayatın tadını borçlanarak çıkar, sakın ödemeye kalkma tadı kaçır.

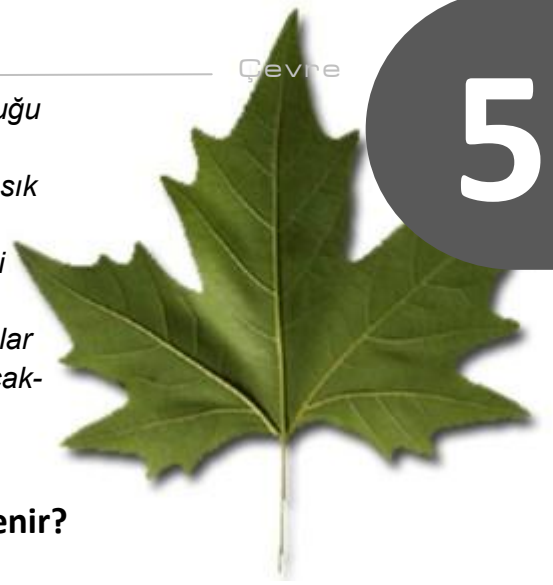
Şarabın adı kötüye çıkmış, tadı hoş, hele bir güzelle içersen, daha bir hoş.

Eğer içki sana dokunuyorsa, sen de içkiye dokun.

Yirmi yaşına kadar hayatı öğrenmeyenin, otuz yaşına kadar evlenmeyenin, kırk yaşına kadar köşeyi dönmeyenin, doksan yaşına kadar ölmeyenin işi çok zor bu dünyada.

ŞEREFİNİZE...

Dünyanın son yıllarda en çok üzerinde durduğu ve insanların ortak problemi olarak belirledi çevre kirliliği gönüllü kuruluşlar tarafından da sık sık gündeme getirilmektedir. Çevrenin insan hayatı için bu kadar önemli olmasının sebebi insan ile çevrenin içiçe olmasından kaynaklanmaktadır. Temiz toplumlar ve temiz insanlar ancak temiz çevreler sayesinde ortaya çıkacaktır. İnsanlığın geleceği de temiz çevreye bağlıdır.

Çevre Kirliliği Nasıl Önlenir?

Çevre İle İnsan Arasındaki İlişki

Çevre tüm canlıların yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Nüfusun artışı, kentleşme, sanayileşme gibi faktörler çevre kirliliğinin artmasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Çevre sorunları özellikle geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya gündemini işgal eden önemli sorunlardan biri olmuştur. Kuşkusuz bu çevre sorunlarının daha önce var olmadığı anlamına gelmemektedir. Nüfusun artışı, kentleşme ve sanayileşmenin hızlanması gibi faktörler dolayısıyla çevreye bırakılan atıkların gerek miktarı gerekse türlerinde artış olmuştur. Çevre kirliliği başlıca hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği ve gürültü kirliliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çevre sorunlarının artması çevre kirliliğinin boyutlarını katı atık kirliliği olarak şekillenen yerel kirlilikten, asit yağmurları olarak şekillenen bölgesel kirliliğe ve küresel ısınma ve ozon tabakasının delinmesi olarak ortaya çıkan küresel kirlenmeye genişletmiştir.

Çevre sorunlarının insanlar ve diğer canlılar üzerindeki ciddi tehditleri (çeşitli önemli hastalıklara sebep olması ve bu hastalıkların bazen ölümlerle sonuçlanması) her geçen gün daha da artmaktadır. Çevre kirliliğinin canlılar üzerinde meydana getirdiği hastalıklar çeşitlidir. Bu hastalıkların belli başlıları arasında astım, kronik bronşit gibi çeşitli solunum yolu hastalıkları, kalp ve damar has-

talıkları, böbrek rahatsızlıkları, çeşitli kanser vakaları, çeşitli göz hastalıkları, kolera gibi çeşitli bulaşıcı hastalıklar, iştme bozuklukları, saldırgan davranışlar, stres, bitki ve ağaç dokuları üzerinde olumsuz etkiler sayılabilir. Bu hastalıklar çoğu zaman insanlar, bitkiler ve hayvanlarda ölümlerle sonuçlanan vakalara yol açmaktadır.

Çevre kirliliğinin zararlı etkileri sadece canlı varlıklarla ibaret değildir. Zararlı etkiler cansız varlıklar üzerinde de kendini göstermektedir. Çevre kirliliği hava kirliliğinde olduğu gibi binalar, araç ve malzemeler üzerinde de olumsuz etkiler meydana getirmektedir.

Çevre kirliliğinin boyutlarının ve zararlı etkilerinin artması kalkınma ve büyüme çabalarında çevre konusuna olan duyarlılığı artırmıştır. Bu çabalar özellikle gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye düşürmeden bugünkü neslin ihtiyaçlarını karşılamak olarak ifade edilen "sürdürülebilir kalkınma" kavramının gerek ulusal ve gerekse uluslararası boyutta önem kazanmasına neden olmuştur. Bu ise kalkınma ve büyüme çabalarında doğa ve çevrenin azami ölçüde korunmasına yönelik titizlik göstermek gerektiğinin ne kadar önemli olacağını ortaya koymuştur .

Çevre sorunlarının ciddi boyutları gerekli önlemlerin alınması gerektiğini ve gerekli önlemler alınmazsa sorunun boyutlarının da daha da artmaya devam edeceğini ortaya koymaktadır.

Endüstrileşme çabalarının sonucu gerek ağaç gibi kendini yenileyebilir ve gerekse çeşitli madenler gibi kendini yenileyemez enerji kaynakları üzerinde ciddi boyutlarda bir baskı vardır.

Ağaç ve bitki dokusunda tahribat artmakta, bunun sonucu ormanlar ve bitki türleri gittikçe azalmaktadır Erozyon artmaktadır. Çölleşme gittikçe artmaktadır. Atıkların artması ve çeşitlenmesi neticesi, hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği içinde bulunduğumuz yüzyılda da büyük bir problem olmaya devam etmektedir. Endüstriyel faaliyetler, motorlu araçlar, inşa ve onarım gibi faaliyetler neticesi gürültü kirliliği artmaya devam etmektedir.

Fosil yakıtların yoğun kullanılması asit yağmurlarını artırmaktadır. Sera gazlarının artması küresel ısınmayı artırmaktadır. Küresel ısınma neticesi önemli ölçüde iklim değişikliklerine neden olmaktadır.

İklim değişiklikleri neticesi kuraklık ve sel baskınları artmaktadır. Küresel ısınma neticesi deniz seviyesinde önemli yükselmeler görülmektedir Orman yangınları riski artmaktadır. Kanser gibi

öldürücü hastalıklarda önemli artışlar olmaktadır.

Ölümlerle sonuçlanan vakalarda artışlar olmaktadır. Sağlıklı içme suyu problemi artmaktadır. Çevre kirliliği, bilinçsizce avlanma gibi nedenler dolayısıyla biyolojik çeşitlilikte azalma görülmektedir.

Çevre Sorunu Olarak hava kirliliği, etkileri ve sonuçları Çevre sorunları; hava, su, toprak ve gürültü kirliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Yer yüzündeki bütün canlılar hava, su ve toprağı kullanarak hayatlarını sürdürürler. Bu ortamı kirleten en büyük neden ise, insan faaliyetleridir. Nüfusun az olduğu dönemlerde, çevre sorunu diye bir şey söz konusu olmamış, insanlar tarafından kirletilen çevre, doğa tarafından zararsız hale getirilmiştir.

Bugün de aynı özellikte olan doğa, aşırı kirlenme karşısında çaresiz kalmıştır. Doğadaki bu aşırı kirlenmeyle birlikte, çevre bilimci ve ekolojik denge kavramı da ön plana çıkmıştır. Latince kökenli olan "Ekoloji" sözcüğü ilk kez alman Ernest HAECKEL tarafından kullanılmış, canlılarla çevre arasındaki ilişkiler anlamındadır.

İnsanların Çevreye Etkileri

Kullandığımız yakıtlardan kül ve zehirli gaz gibi atıklar açığa çıkar. Baca ve egzozlardan çıkan zehirli gazların birleşmesi sonucu asit yağmurları oluşur.

Asit yağmurları temas ettiği bitki örtüsünün yok olmasına, insanlarda deri ve akciğer hastalıklarına neden olur. Çevre kirliliğini azaltmak için yüksek kalorili, kül ve zehirli gaz çıkışı az olan yakıtlar kullanılmalıdır. (doğal gaz, taş kömürü...)

Deniz kazaları ile denize dökülen petrol, su üzerine yayılır. Su üzerine yayılan petrol kısa sürede temizlenmediğinde suyun güneş ışığı ve hava ile temasının kesilmesine neden olur. Bu olay suda yaşayan canlıları olumsuz etkiler.

Atık Çeşitleri

Çevreye atılan ve doğal dengeyi bozan zararlı maddelere atık denir.

Kağıt, bitki kalıntıları, sofrta artığı, hayvan leşleri ve doğal gübre gibi organik (canlı kökenli) atıklar

mikroorganizmalar tarafından parçalanarak yeniden tabiata kazandırılır. Fakat bu atıklar, çevreye atıldığında mikropların üremesine de uygun ortam oluşur.

Cam şişe, teneke kutu, petrol, plastik, pet şişe, deterjan, tarım ilacı ve pil gibi maddeler tabiatta kalıcı kirliliğe neden olur.

Kalıcı kirliliğe neden olan atık maddelerin rasgele çevreye atılmaması ve sanayide yeniden kullanımı sağlanmalıdır. Cam, kağıt, teneke, pil ve plastik sanayide yeniden kullanılır.

Çevre Kirliliğinden Etkilenenler

* Su * Hava * Toprak

Çevreyi Kirleten Kaynaklar

* Zehirli Maddeler

* Radyoaktif Maddeler

* Petrol Ve Petrol Ürünleri

A single can of dissolvent pollute millions of litres of water.

* Eysel Ve Kentsel Atıklar

* Endüstriyel Atıklar

* Gürültü

1-) Suyun Canlılar İçin Önemi

Canlıların hayatlarını devam ettirebilmeleri için suya ihtiyaçları vardır. Hücrenin büyük bir bölümü (2/3) sudan meydana gelmiştir. Hücrede meydana gelen biyokimyasal olaylar için su gereklidir. Ayrıca dünyanın ¾ ü suyla kaplıdır. Bu suların ancak % 0,003 ü içilecek niteliktedir. İçilecek su kaynakları, yer yüzü suları/baraj, göl, gölet) ve yer altı suları (kaynar, artezyenler)dir.

Su Kirliliğinin Sebepleri

* Endüstriyel kuruluşlarca bırakılan atıklar (petrol, boya, deterjan, ağır metaller, kanalizasyon...)

* Tarımda kullanılan zehirler ve fazla kullanılan gübreler

* Hayvansal ve evsel atıklar

* Sulara bırakılan kurşun, civa

* Lağım sularının sulara karışması

Su Kirliliğinin Önlenmesi

* Arıtma tesisleri kurulmalı ve özenle işletilmeli

* Belirli yerlerde nüfus artışının önüne geçilmeli

* İnsanlar bilinçlendirilmeli

* Su kaynaklarının korunması için iyi politikalar geliştirilmeli, plan ve programlar yapılmalı

* Hava ve toprak kirliliğine sebep olan faktörler ortadan kaldırılmalıdır

2-) Havanın Canlılar İçin Önemi

Hava, canlılar için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Özellikle havada bulunan oksijen canlılarda besinlerin yıkımında rol oynadığından çok önemlidir.

Havada bulunan gazların;

* %78 i Azot

* %21 i Oksijen

* %1 i Diğer gazlardan oluşur.

Hava Kirliliği Ve İnsan Sağlığına Etkileri

* Hava kirliliğine sebep olan etkenler şunlardır;

* Sanayiden çevreye bırakılan gazlar

* Araçların egzozundan çıkan gazlar

* Fosil yakıtlardan (petrol, kömür vs.) çıkan gazlar

* Fosil yakıtların yanması sonucu ortaya çıkan karbondioksit, azot oksitleri, kükürt oksitleri asit yağmurlarına neden olur.

* Hava kirliliğinin zararları bitki, hayvan ve insanlara daha fazladır.

İnsanlarda hava kirliliği;

* Solunum yolu rahatsızlıkları

* Astım-bronşite

* Vücudun savunma mekanizmasının zayıflamasına neden olur.

Hava Kirliliğinin Önlenmesi İçin Neler Yapılabilir?

* Hava kirliliğinin en önemli nedenlerinden olan fosil yakıtlar olabildiğince az kullanılmalı. Bunun yerine doğalgaz, güneş enerjisi, jeotermal enerji vb. enerjilerin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

* Karayolu taşımacılığı yerine demiryolu ve deniz taşımacılığına ağırlık verilmelidir. Büyük kentlerde toplu taşıma hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır. Böylece otomobil egzozlarının neden olduğu kirlilik azaltılabilir.

* Sanayi kuruluşlarının atıklarını havaya vermesi önlenmelidir.

* Yeşil alanlar artırılmalı, orman yangınları önlenmelidir.

* Ozon tabakasına zarar veren maddeler kullanılmalıdır.

Toprağın Canlılar İçin Önemi

Yeryüzünün en üst tabakasını oluşturan örtüye toprak denir. Toprak tüm canlıların besin ve hayat kaynağıdır. Bitkiler; insan ve hayvanların, toprakta bitkilerin besin kaynağıdır. Çünkü bitkiler ihtiyaç duyduğu inorganik besin ve suyu topraktan alırlar. Toprağın canlılara sağladığı faydalardan biri de yer altı sularının süzülerek canlıların kullanabileceği hale getirilmesidir. (doğal arıtma)

Toprak Kirliliği

- * Toprak kirliliğine neden olan başlıca etmenler;
- * Ev, iş yeri ve hastahane atıkları,
- * Radyoaktif atıklar
- * Hava kirliliği sonucu oluşan asit yağmurları,
- * Gereksiz yere ve aşırı miktarda yapay gübre,

tarım ilacı vb. kullanılması.

* Tarımda gereksiz yere ya da aşırı hormon kullanımı

* Suların kirlenmesi. Su kirliliği toprak kirliliğine neden olurken, toprak kirliliği de özellikle yer altı sularının kirlenmesine neden olur.

Toprak Kirliliğinin Önlenmesi İçin Neler Yapılabilir?

Toprak kirliliğinin önlenmesi için yapılabilecek bazı şeyler şunlardır;

- * Verimli tarım topraklarında yerleşim ve sanayi alanları kurulmamalı yeşil alanlar artırılmalıdır.
- * Ev ve sanayi atıkları toprağa zarar vermeyecek şekilde toplanıp depolanmalı ve toplanmalıdır.
- * Yapay gübre ve tarım ilaçlarının kullanılmasında yanlış uygulamalar önlenmelidir.
- * Nükleer enerji kullanımı bilinçli şekilde yapılmalıdır.

A single
can of dissolved
pollute millions
of litres of water.

Ses Kirliliği

Sanayileşme ve modern teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan çevre sorunlarından biri de ses kirliliğidir. Gürültü de denilen ses kirliliği, istenmeyen ve dinleyene bir anlam ifade etmeyen sesler ya da insanı rahatsız eden düzensiz ve yüksek seslerdir.

Ses kirliliğinin yaratan önemli etmenler;

- * Sanayileşme
- * Plansız kentleşme
- * Hızlı nüfus artışı
- * Ekonomik yetersizlikler
- * İnsanlara, gürültü ve gürültünün yaratacağı sonuçları konusunda yeterli ve etkili eğitimin verilmemiş olmasıdır.

Ses kirliliği, insan üzerinde çok önemli olumsuz etkiler yaratır. Bu etkileri aşağıdaki gibi sıralaya-

biliriz.

İşitme sistemine etkileri: Ses kirliliği işitme sistemi üzerinde, geçici ve kalıcı etkiler olmak üzere iki çeşit etki yapar. Ses kirliliğinin geçici etkisi, duyma yorulması olarak da bilinen işitme duyarlılığındaki geçici kayıplar şeklinde olur. Duyma yorulması düzelmeden tekrar gürültüden etkilenilmesi ve etkileşmenin çok fazla olması durumunda işitme kaybı kalıcı olur.

Fizyolojik etkileri: İnsanlarda görülen stresin önemli bir kaynağı ses kirliliğidir. Ani olarak oluşan gürültü insanın kalp atışlarında (nabzında), kan basıncında (tansiyonunda), solunum hızında, metabolizmasında, görme olayında bozulmalar yaratır. Bunların sonucunda uykusuzluk, migren, ülser, kalp krizi gibi olumsuz durumlar ortaya çıkar. Ancak en önemli olumsuzluk kulakta yaptığı tahribattir.

Psikolojik etkileri: Belirli bir sınırı aşan gürültünün etkisinde kalan kişiler, sinirli, rahatsız ve tedirgin

olmaktadır. Bu olumsuzluklar, gürültünün etkisi ortadan kalktıktan sonra da sürebilmektedir.

İş yapabilme yeteneğine etkileri: Özellikle beklenmeyen zamanlarda ortaya çıkan ses kirliliği, iş veriminin düşmesi, kendini işine verememe ve hareketlerin engellenmesi şeklinde performansı düşürücü etkiler yapar. Gürültünün öğrenmeyi ve sağlıklı düşünmeyi de engellediği deneylerle saptanmıştır.

Ülkemizde, insanları gürültünün zararlı etkilerinden korumak için gerekli önlemleri içeren ve çevre yasasına göre hazırlanmış olan "Gürültü kontrol yönetmeliği" uygulanmaktadır. Ancak yönetmeliğin hedeflerine ulaşabilmesi için insanların bu konuda eğitilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerekir.

Ses Kirliliğinin Önlenmesi İçin Neler Yapılabilir?

* Ses kirliliği aşağıdaki uygulamalarla önlenabilir;

* Otomobil kullanımını azaltacak önlemler alınmalıdır.

* Ev ve iş yerlerinde ses geçirmeyen camlar (ısıcam gibi) kullanılmalıdır.

* Eğlence yerleri vb. ortamlarda yüksek sesle müzik çalınması engellenmelidir.

* Gürültü yapan kuruluşlar şehirlerin dışında kurulmalıdır.

Radrasyon

Radyoaktif element denilen bazı elementlerin atom çekirdeğinin kendiliğinden parçalanarak etrafa yaydığı alfa, beta, ve gama ışınlarına radrasyon denir. Çevreye yayılan bu ışınlar, canlı hücreleri doğrudan etkileyerek mutasyon denilen genlerdeki bozulmaya neden olur. Çok yoğun olmayan radrasyon, canlının bazı özelliklerinin değişmesine neden olurken yoğun radrasyon, canlının ölümüne neden olabilir. Örneğin; 1945'te Japonya'ya atılan atom bombası, atıldıktan sonra 7 gün içinde, vücutlarının tamamı 10 saniye radrasyon almış in-

sanların %90'ı hiçbir yara ve yanık izi olmadan öldü. 26 Nisan 1986'da Çernobil'deki nükleer kazanın; ani ölümler, gebe kadınlarda düşük olayları kan kanseri, sakat doğumlar gibi olumsuz etkileri oldu.

Bir çevredeki belli bir dozun üzerinde olan radrasyon, canlının vücut hücrelerini etkileyerek doku ve organlarda bozulmalara, anormalliklere, üreme hücrelerini etkileyerek doğacak yavrularda sakatlıklara neden olur. Uzun süre radrasyon etkisinde kalmanın yaratacağı sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

Radrasyonun Etkileri

- * Kanser oluşması
- * Ömrün kısalması
- * Katarakt oluşması,

Radrasyonun Önlenmesi İçin Neler Yapılabilir?

* Özel giysiler(kurşun önlük, özel maske) kullanılmalıdır.

* Radrasyon kaynağından uzak durulmalı, en kısa sürede radrasyonlu ortam terk edilmelidir.

* Radrasyonlu cihazlarla yapılan teşhis ve tedaviye sık sık başvurulmalıdır

Çevre Kirliliği ve Çözüm Yolları

Teknik alanda hızlı değişme ve gelişme anlamına gelen “Sanayi Devrimi” nüfusun artmasına neden olmuş, artan nüfusun kentlerde toplanması ise problemlerin çözümünü zorlaştırmıştır. Sanayi devriminin doğa üzerindeki baskısı, doğayı yıkıcı yaralayıcı olmuştur. Bu dönemde hiçbir engel tanımadan, gelecekteki zararlı sonuçların düşünülmeden doğadan n koparılabilsen her şey almak, tüketmek felsefesi ülkelere hakim olmuş, su, toprak ve hava kirlenmesi, başta petrol olmak üzere enerji kaynaklarının tüketilmesiyle ortaya çıkmıştır. Çevre sorunları ve çözümleri, ilk kez sanayi ve teknoloji alanında ileri gitmiş ülkeler ele alınmıştır.

A.B.D. de çevre ile ilgili kuruluş sayısı 1973 yılında 5.000 den fazla olduğu görülmüştür. Genel olarak, çevre kirliliği dört madde etrafında toplanmıştır.

Bunlar; 1-Hava kirliliği 2-Su Kirliliği 3-Toprak Kirliliği 4-Gürültü(ses) kirliliği olarak sınıflandırılmıştır 1972 yılı haziran ayında “Stockholm” da “Dünya çevre sorun-

ları konferansı” düzenlenerek ilk kez uluslararası çözüm yolları araştırılmıştır. Birleşmiş Milletler in düzenlediği bu konferansa 100 den fazla ülke katılmıştır. Bir çok tavsiye ve önlemler alınması kabul edilerek ülkelerin bu doğrultuda hareket etmeleri istenmiştir. Çevre kirliliğinin bir parçası olan hava kirliliği, atmosfere karışan küçük katı parçacıklar ile sıvı gaz kirleticilerin insan ve diğer canlılara zarar verebilecek boyutlara ulaşmasıdır. İnsan faaliyetleri sonucu oluşan sanayileşme, kentleşme ile hava kirliliği artmış, şehirlerin problemleri haline gelmiştir.

Hava kirliliği havanın bileşenlerindeki değişim ile başlar. Bu kirleticiler, kükürtdioksit, karbon monoksit, amonyak, fibrokarbonlar ile aldehitler gibi maddelerdir. Bir kısmı fotokimyasal reaksiyona girerek zararlı bileşikler oluştururlar. Hava kirliliği ısınma, saniyeleşme, ulaşım gibi insan faaliyetleri sonucu meydana geldiği gibi doğal olaylar sonucu volkanik gazlar, çiçek tozları gibi nedenlerle de oluşabilir. Doğanın kirlenmesi, ulusal sınırlarda bitmemekte diğer ülkeleri de etkileyebilmektedir.

Çocuk ve Şiddet

Akasya Kansu

Küreselleşme toplum yaşantısında tepeden tırnağa değişiklikler yaratmaktadır. Uluslar arası karineye göre suçlu çocuk yoktur; "suça itilmiş çocuk" vardır. Çocuk suçluluğunun, özellikle son yıllarda patlama göstermesini, küreselleşmenin şiddet doğuran, toplumu ateş topuna çeviren ve bundan kar sağlayan yaklaşımında aramak gerekir.

Suçta itilen çocuklar, yaptıklarının bilincinde değildirlerdir. Bunun için yetişkinler gibi ceza almazlar. Ama bu, onların, "suça itilmesi"ni arttıran bir etmendir. Savaşta çocuğu asker olarak kullanan tutum ile, barışta "suç makinesi" olarak kullanan tutum aynıdır.

Çocukları genellikle suça eğilimli hale getiren bir takım etkenler vardır. Bunlar biyolojik , psikolojik, çevresel etkenlerdir. Son zamanlarda çocuklar üzerinde en çok etkisini gösteren etmen ise medyadır. Biyolojik nedenlere bakıldığında aile içi şiddet nedeniyle kafa travmaları, bilinç kaybı, olayların neden ve sonuçlarını muhakeme etme yetisini kısıtlayan dürtü denetim bozukluğu ve kız –erkek çocuklar arasındaki nöro hormonal farklılıklar örnek gösterilebilir.

Suçta itilen çocuk hiperaktivite, dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü gibi psikolojik bir mirasına sahipse veya depresyon - intihar eğilimi var ise suçla buluşması kolaylaşır.

Suç ve çocuğun birlikte anılmasının diğer bir nedeni

çevresel koşullardır. Toplumun en önemli birimi ailedir. Çoğunlukla çocuklarda suça eğilim aile vesilesiyle ortaya çıkar. Ekonomik güçlük çeken, boşanma sonrası dağılma tehlikesi geçiren; işsizliğin, ölümün yaşandığı ,ailelerde çocukların suça katılımı fazladır.Eğer bir ailede suç bir norm haline gelmişse yani aile içinde suçlu oranı fazlaysa çocuk bunu rituel kabul eder.Çocuğun suça katılımı doğaldır.Özellikle kalabalık ailelerde çocuk sayısı fazla olduğu için anne babanın denetimi azalır. Çünkü bu denetimi çocuk; kardeşleriyle paylaşmak zorunda kalır. Çocuğun suça kişisel eğilimi varsa olumsuz çevre çocuğu suça sürükler. Tek başına işlenen suçlarda: Çocuk genelde ortamdan izole, tek başına davranan, sosyal gruba giremeyen, akranları tarafından sevilmeyen bir çocuktur.

Örgütle ve çeteyle işlenen suçlarda: Çocuk genelde; Çete içinde akran ve büyükleriyle sosyal ilişkileri güçlüdür. Üyeler birbirine karşı sorumludur. Eğer suça itilmiş çocuğun aile bağları zayıfsa, aileden şiddet görüyorsa, aile bireyleri antisosyal, ilgisiz, suçluysa veya erkek çocukta model olarak kabul ettiği baba veya herhangi bir akraba kişilik bakımından zayıfsa, onun yerine geçecek söz konusu model suça eğilimliyse; kız çocukta anne daha reddedici yani kızını yok sayan bir model ise çocuk suça itilir.

Günümüzde özellikle 7 yaşından küçük,moral algılamaya yani somut soyut algılamaya sahip olmayan çocukları en çok etkileyen etken medyadır. Çocukların ulaşmada güçlük çekmedikleri, sözel-görsel verilerle donanmış, müzik ve efektlerle güçlendirilmiş sinemayı da kapsayan TV yayınları yöntem öğretme, kolaymış gibi gösterme, eylemi tetikleme, açısından suça eğilimli ve bilinçli aileden yoksun çocuklar için tehlikeli olabilmektedir. Medya araçlarıncı sıradan olarak gösterilen ancak sıra dışı olan olaylar çocuklar tarafından kanıksanır. Kitle iletişim araçları arasında yer alan internet ve bilgisayar oyunlarının çocuk suçluluğuna etkisinin farklılığı; çocuğun katılımı ve aktif hale getirilmesidir.

Suçu açıkça destekleyen suç öğeleri arttıkça artı

puan kazandıran bilgisayar oyunlarının varlığı gerçektir ve bu oyunlar bazı ülkelerde yasaklanmıştır.

Çocuk oyunla suçla itilmekte sanal ortamda suç işler hale getirilmektedir. Gerçek yaşamdaki olumsuz değerler olumlu gibi sunulmakta bu değer karmaşası, çocuğun ruh sağlığına yansımaktadır.

İnternette ise çocuk için öncelikle merakla başlayan tehlikeli serüven araştırma –katılım –gizlilik –gruba dahi olma aşamalarından sonra çocuğu (kendisi için içinden çıkılmaz) bir noktaya getirmektedir. İntihara, şiddete yönlendirici sanal ortam çeteleri çocukları gerçek yaşamda gerçek suçlara itebilmektedir. Bu yönlendirmeyi yapan sanal ortam çeteleri de bu yollardan geçerek o gruba dahil olmuş çocuk ve gençlerden oluşmaktadır.

Çocuk bu etkenlerle şiddeti içinde biriktirir. Kendi için meşru gördüğü anda biriktirdiği şiddeti dışa vurur.

Türkiye 'de yürürlükte olan uygulamalara göre suçla itilmiş çocuk 0-12 yaş aralıklarında yargılanamaz, haklarında hüküm verilemez. 12-15 yaş aralıklarında çocuğa ceza verilmesi isnat kabiliyetine(ayırt etme gücüne) bağlıdır. İşlediği fiilin suç olduğunu biliyor ve sonuçlarını tahmin edebiliyorsa suçu indirilerek verilir. Algılamıyorsa ceza verilmez.15-18 yaş aralığındaki çocuklara ise cezalar indirilerek verilir.

Şiddet uygulayan çocukları şiddetten nasıl koruruz? Suçla itilmiş çocuklar her ne kadar suçlu olsalar da hala çocukturlar. Bu nedenle hem soruşturma hem de kovuşturma aşamalarında çocukların şiddetle aralarındaki bağlar koparılmalıdır. En önemlisi bu aşamalarda şiddete maruz kalmamaları

sağlanmalıdır.

Bu nedenle çocuk koruma kanunu hakimnin, savcının gerektiğinde çocuğun bireysel ve sosyal çevresini incelenmesini emreder. (Çocuk Koruma Kanunu madde 35)Gene çocukların büyük suçlulardan ayrılması için çocuk kolluğu,çocuk mahkemeleri ve çocuk savcılığı müesseseleri getirilmiştir.Bunun yanında ceza muhakemesi kanununa göre çocuk kendisi talep etmese dahi müdafii tayin edilir.İnfaz ve ıslah aşamalarında çocuk mahkumlar mutlaka büyük mahkumlardan ayrılmalıdır.İslah gerçek anlamında kullanılmalıdır.Yani çocuk ıslah edilirken,şiddetten arındırılırken gerekirse bir mesleğe,sanata,spora yönlendirilmelidir.Aksi halde gerçek anlamında kullanılmayan ıslah çocuğun içindeki şiddeti büyütür,yetiştirir.Fakat bütün bunların sözde kalmaması ; uygulanması gerekir.Ancak o zaman çocuk yargılama aşamasında şiddetten kurtulabilir.

Çocuklara ulaşmak, suçla yönelik eğitmek, kandırmak kolaydır. Suç odakları özellikle çocukları seçer çünkü çocuk ceza indiriminden yararlanır ve suç ortamına geri döner. Gerekirse asıl suçlu yerine kullanılır ve ayırt edemediği için sonuçları çocuğa yükletilir.

Küreselleşmenin toplumlara yoksullaştırarak, tüm mücadele silahlarını ellerinden alan yaklaşımı, günümüzde, suçun şiddetini arttırmıştır. Çocuk ve suç kavramlarının ilişkisini koparabilme, ailenin gücünü aşmaktadır. Bunun için, çocuk ve suç kavramlarını birbirinden ayırma sorumluluğu devlettir. Ancak çocuğu merkez alan sosyal devlet anlayışı ve hukuk devleti bu iki kavramı birbirinden ayırabilir.

Sorgulamanın gücü...

Mustafa Alagöz

Tüm varlıklar içinde biricik ayrıcalığımız düşünce yetimiz olduğuna göre, insanlaşmanın kaynağının da bu yetimizi kullanabilmemize bağlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü o her zaman etkindir; sürekli olarak bir konu, bir nesne, bir amaç üzerinde çalışır.

Düşüncelerimizi hangi konuya odaklarsak ilgi alanımız, tutkularımız, çabalarımız da o yönde oluşur. Düşünceler fikirlere, fikirler ise eylemlere dönüşür. Fikirlerin, eylemlerin ve amaçların organik birliği her insan için biriciktir.

Eylemler, belirli bir fikirden kaynaklanan ve bir amaca bağlı olarak yaptığımız dönüştürücü etkinliklerimizdir. Dönüştürücü etkinlikte bulunmak başka insanların yaşamına da dokunmak demektir. Bu noktada sorumluluk, tutarlılık, dürüstlük gibi erdemlere gereksinim vardır. Devlet kurumları hukuka bağlı olarak bu değerleri ayakta tutmaya çalışır; ama aynı değerler her insanın kendi iç huzuru ve sevinci için de son derece önemlidir.

Bilmek ve yapmak; Gereksinimlerimiz olduğu sürece bunları karşılamak için yapıp-etmelerimiz her zaman olacaktır. Fakat sürüklenen, yönlendirilen giderek başkası tarafından kullanılan olarak değil; bilen, anlayan, bağımsız kararlar verip

bunun sorumluluğunu üstelenen etkin birey olarak yaşamak insan olmanın güzelliklerini bize gösterir. Her insan bu yetkinliğe sahiptir, yeter ki düşünme gücünü sorgulayıcı bir biçimde kullansın.

Sorgulama sadece kişisel bir kaygıyı gidermek veya bir merakı doyumak için değil yaşamı anlamak ve anlamlandırmak içinde yapılması gereken düşünsel bir eylemdir. Her insanın hem iç dünyasını hem de günlük ilişkilerini düzene koyarken kendine göre belirli bir duruşu vardır; ayrı ayrı da olsa belirli ahlaki ve düşünsel ilkelere bağlıdır. Hepimiz belirli alışkanlıklar, kültürel değerler, farklı inançlara sahip olarak yaşama katlıyoruz. İşte bu süreçte sürüklenerek mi, yoksa etkin bir özne olmak mı yer alacağımız sorunu karşımıza çıkıyor. Bu iki seçenektен hangisine bağlı kalacağımıza aklımızı kullanarak karar verebiliriz. Akıl yetisini, düşünce gücünü kullanmadan ne insanlar, ne de toplumlar kendi yazgılarını kendi ellerine alabilirler. Bunu yapmayanlar kendi akıllarını başkalarına teslim ederler.

Bağımsızlık sorumsuzluk değil, tam tersine özgürlüktür; bireysel ve toplumsal yaşamın önümüze koyduğu sorunları bilerek ve isteyerek üstlenme istencini ortaya koyabilmektir.

Bilmek, istemek, eylemde bulunmak bunlar birer düşünce biçimi; çünkü hepsi birer seçim yapmak, kısaca istenç kullanmaktır. Seçim yapmak ve istenç kullanmak ise ancak bir sorgulama sonucunda oluşabilir.

Sorgulama eylemi, gerçekliğe giden yolu aydınlatan bir ışık gibi işlev görüyor. Bunun yaşamımızda ne kadar önemli bir yet tuttuğunu, insanlığa örnek olmuş tarihi kişiliklerden de duyduk. Örneğin ünlü filozof Sokrat "Sorgulanmamış hayat hayat değildir" önermesiyle bu önemli konuya dikkatlerimizi çekti. Yunus Emre "bir ben var benden içeri" derken aynı şeyi ozan diliyle söyledi.

Atatürk'te bireyin kendine özgü bir duruşunun olması gerektiğine 1904 yılında bir dostuna yazdığı mektupta şunları söylemişti:

“...zihnimde hiçbir acının karanlığı olduğunu kabul etmek istemiyorum.

Şimdi takdir etmek isterim ki , hayatın saadeti ve sevincin zamanı, anlayış tarzına bağlıdır.

Bu teori genel olmasa bile benim için takibi lazımdır. Çünkü bu felsefi teori olmadıkça hayatımın son nefesine kadar bir an sevinç görmek anlamsız olur.(Atatürk: Bütün eserler; 1. cilt. 15-Mart 1904)

““Anlayış tarzı”, içinde taşıdığı değerlerle varolabilir. Örneğin “Bağımsızlık benim karakterimdir” derken kendi üzerinden bir ulusun özelliğini dile getiriyordu; “Ya istiklal ya ölüm” dediğinde ise bunun bir bedeli olduğunu ortaya koyuyordu. Bağımsızlık ve özgürlük vazgeçilmez bir değer, her koşulda korunması gereken bir ilke olarak kabul edildiğinde yaşam buna bağlı olarak yön tutar, buna göre organize olur. Görevlerimizi yerine getirmekle toplumsal yaşama ve tarihe katılırız, üretimlerimizle onu zenginleştiririz. Her insanda yaratıcı güç vardır, dış koşullar bunun ortaya çıkmasını engelleyebilir; ancak bir insanın

düşünme yetisini kimse gasp edemez, sorgulama ateşini kimse söndüremez. Bağımsız çabalarımızla vardığımız yargılar, oluşturduğumuz ilkeler, yaşama kattığımız değerler içimizi dolduran güven duygusu ve huzur biçiminde kendini gösterir. Bu ilkelerin belirlenmesi, değerlerin oluşturulması öncelikle bir düşünsel eylemle; körü körüne inanmak yerine sorgulama yapmakla, ilgisiz kalmak yerine sürekli gözlem yapmakla olanaklı olabilir.

İnsan, insan olmanın tadını doğadan, nesnelere, tüketim eşyalarından alamaz. Bunlar sadece yaşamı kolaylaştıran araçlardır. Güç kullanarak, başkaları üzerinde egemenlik kurmakla, hırslarını doyurmakla da bulamaz. Her duygu kendine uygun olan duyguyu, her davranış kendine uygun davranışı yaratır: Sevgi sevgiyi, şefkat şefkati doğurur. Egemenlik başkaldırıcı, kıskançlık, küçümsemek nefreti üretir. Duygular ve düşünceler eylemler yoluyla gerçekleşir, sonuçları ise dışardan bize yansıyarak geri gelir. İçimizde neyi duyumsamışsak; sevinç, üzüntü, kızgınlık, korku, saldırganlık ... dışarı saldırdığımız enerjinin tekrar bize dönmesidir. İnsan kendi güzelliğini öteki insanlarla ilişkileri aracılığı ile yaşayabilir, ne kadar güzellik saçarsanız o kadar sevinç bulursunuz.

Sarkis Çerkezyan (1916—2009)

Sarkis Varbed (Usta), marangoz Sarkis, Sarkis Çerkezoğlu ya da Çerkezyan... Ayaklı ansiklopedi, yaşayan tarih, koca bir çınardı. 95 yaşında bir heybetli adamdı o... Adam gibi yaşamış bir bilge, sıkı bir komünist ve en "kötüsü" de pek bir Ermeni... Hem de

Kimselerden duymadım ondan duyduğum Adana Ağıdı'nı ben... "Dünya Hepimize Yeter" kitabında anlattı o koca çınar 90 yılını.

"91 yılda neler gördüm, neler...Her şey değişti ama iktidarlardaki İttihatçı kafa hiç değişmedi. Birinin bıraktığı yerden öbürü devam etti. 'Güzel günler göreceğiz çocuklar' demişti Nazım, ama o da o günleri göremeden gitti Moskova'da. Vaziyet böyle, ister ağla ister gül."

1916 Halep doğumlu Çerkezyan'ın ailesi 1915'te Tehcir Yasası'yla Suriye'ye "göçtürülmüş". 1918'de ise baba memleketine, Konya-Karaman'a "göçmüş". Koca bir dönemin, hatta bir tarihin yaşayan bir tanığı o. Cumhuriyet ilan edildi, Varlık Vergisi "kondu", 6-7 Eylül "oldu", Atatürk "öldü", (sanal-gerçek) darbeler oldu, Sarkis Amca vardı. En yakından gözlemledi olanları; içinden, en içinden hem de. Bizim tarih dersinde hatmettiğimiz 'inkılaplara' o, bizzat şahit oldu. 1965'te TİP'e girdi. Atılım Gazetesi'ni 4 yıl Gedikpaşa'daki marangozhanesinde gizli saklı çıkardı. İki oğlunu

üniversitede okuttu. Her gün bir paket sigara içer. Eşi Ağavni Mayrig/Kuyrig 2000 yılında aramızdan ayrıldığından beri, Sarkis Amca Kumkapı'daki eski evinde tek başına yaşıyordu.

Onun sözünün başladığı yer, bizim sözümüzün bittiği yer oluyor adeta.

"Uzun bir hayat, 91 yaşındayım. Birçok insanın anlatılanlardan öğrendiklerini ben yaşayarak gördüm. Kimseden, kulaktan dolma bir şey yok. Babamlar Tehcir'de Suriye'ye gitmiş. Ben orada doğmuşum. 1918'de yeniden Karaman'a geldiğimizde, koskoca bir banker olan babamın iki paket tütün alacak parası kalmamış. Annem bizi okutmak için İstanbul'a geldi babamı bırakıp. Temizliğe gitti, basamak sildi, ama olmadı. 7'nci sınıfta bıraktım okulu parasızlıktan. Sınıf birincisiydim... Konya Ereğli'ye geri döndük. Akrabamızın yanında marangozluğa başladım."

Hepimizin hayalleri vardır. Kimimizinki basit, kolay

elde edilebilir ama üşengeçliğimizden ya da tembelliğimizden olsa gerek, ömür boyu hayal olarak kaliverir. Kimimizinki ise gerçekten hayal olmaya mahkumdur. Sarkis Amca'nın hayali ise...

"Havacılığa tutkundum. Hâlâ da bir uçak görsem kaybolana kadar seyrederim. Çok istememe rağmen almadılar beni İnönü Planör kampına. Belki de helikopteri ben icat edecektim kim bilir?"

II. Dünya Savaşı boyunca 48 ay askerlik yaptı Sarkis Amca. Döndüğünde babasız bir hayat bekliyordu onu. 1946'da İstanbul'a gelmiş annesi ve kızkardeşiyle... 1953'te ise hayatını Ağavni Mayrig'le birleştirmiş ölüm onları ayırana dek....

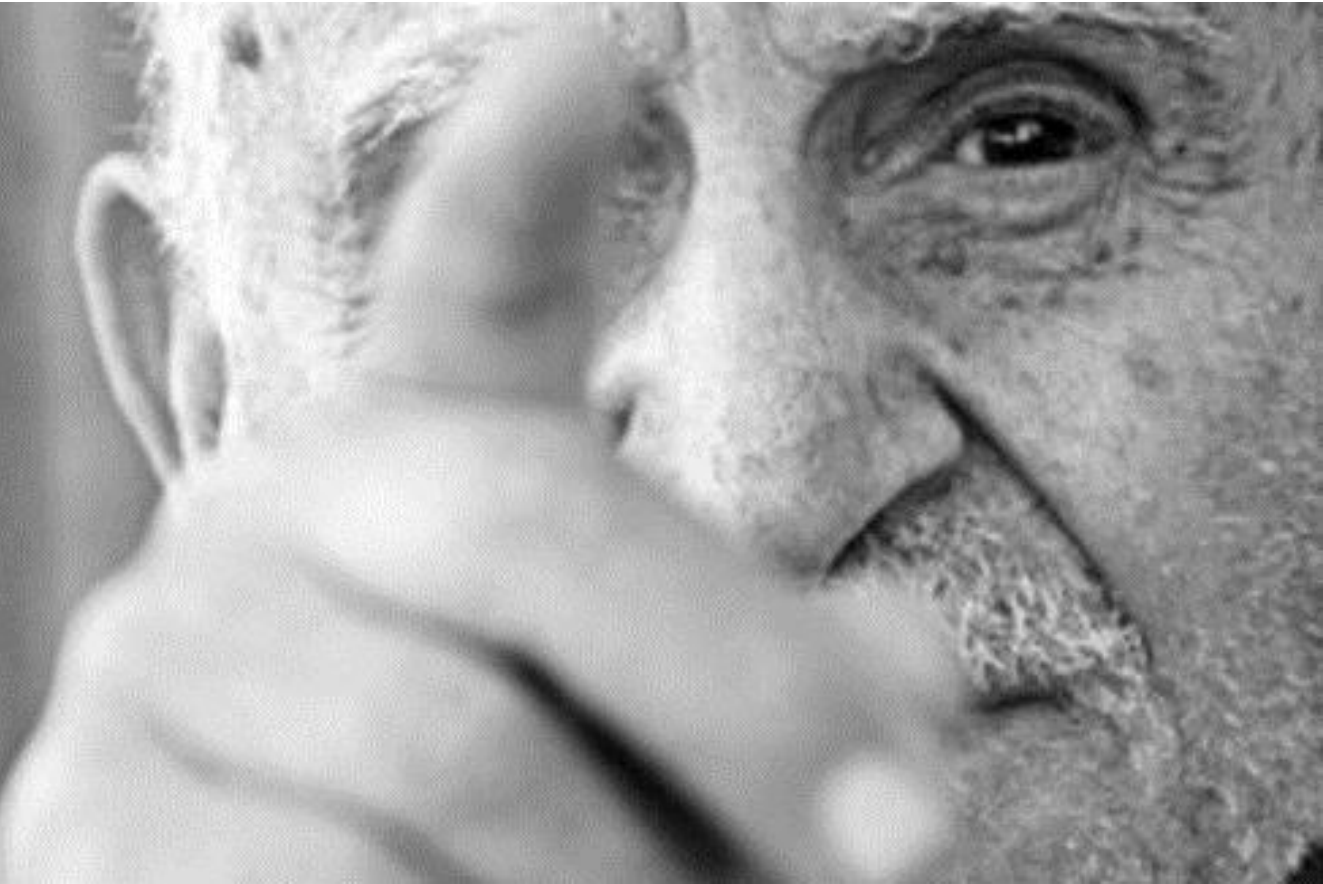
Ve söz yine Sarkis amcada:

"Varlık Vergisi, Aşkale Sürgünü, 6-7 Eylül... Ne pislikler gördük (...) 1955'te 'Ben Atatürk'ün çırağıyım' diyen Celal Bayar yaptı 6-7 Eylül'ü. 'Atatürk'ün Selanik'teki evi bombalandı' dendi. Her yer karıştı. O zaman Yedikule'ye yeni taşınmıştım, Ermeni olduğumu bilmiyorlardı. Eve

gittim, bir Türk bayrağı astım. Anneme de Müslüman kadınlar gibi beyaz başörtüsü bağlattım. Kapının önüne oturdum anneme de bir kahve yaptırdım, içiyorum... Kıyamet kopuyor, evler yağmalanıyor. Herkes koltuğunun altında 'ganimetlerle' koşuşturuyor. Saat 1'e kadar devam etti böyle. Bu sırada yanıma gelen bir yüzbaşı, 'Delikanlı tebrik ederim. Kahvenin tadını çıkaracak günü ve saati iyi seçmişsin, her Türk sizin gibi olmalı' dedi. Onlar gittikten sonra girdim içeriye, ev başıma yıkılıyor sanki...

İki halkın birbirlerine düşman olması baştakilerin marifeti. Komünist oldum, iki halkın yararına olduğunu düşündüğüm şeyleri yaptım. Halklarımızın benzer acılar yaşamaması için uğraştık. Emeklerin boşa gitmediğini düşünüyorum."

Bunca acıya şahit hayat hikayesi, biz "kanıbozuk" Ermeni'lerin, en çok da gurbette yaşayanlarımızın burnunun direğini sızlatan bir söylemle devam ediyor: "Bu memlekette doğduk. Bu memleketin insanıyız.

Ermenistan'a gittim, burası burnumda tüttü. Varlık Vergisi de aldılar, 6-7 Eylül olayları da oldu. Bu işleri yapan insanlar var Türkiye'de. Şimdi bile yaparlar fırsatını bulsalar. Zihniyet değişmedi ki... Hrant'ın öldürülmesi de ortada işte. Ne yaptı da bu adamı öldürdüler? (Duvardaki resmi gösteriyor) Bunlar Ermeni aydınları, 287 kişi, Türkiye'de öldürüldüler. Kuduz köpek toplar gibi topladılar, öldürdüler. 1915-16 olaylarını İttihatçılar yaptı."

Ve Hrant Dink... Agos'u ara sıra ziyaret ettiğini anlatarak devam ediyor Sarkis Amca: "Hrant'ı orada görürdüm. Özgür düşünen bir insandı. Yazık oldu çocuğa. Memlekete zararlı bir adam değildi. 'Türklüğe hakaret etmiş'! Nereden çıkarıyorlar bunları? Biraz muhalefet yaparsan götürüyorlar seni işte. Bunu yapanlar kılıfını hazırlamıştır. Kafaya koymuşlar adamı ortadan kaldırmayı, kime anlatacağın meramını? Yalnız Hrant değil ki! Kaç tane Türk gazeteci de öldürüldü. 91 yıldır hiçbir şey değişmedi. Görüyorsunuz iktidarlardaki zihniyet hep aynı. O eski İttihatçı kafa. Talat'ı, Enver'i Niyazi'si... İsmet İnönü ve Celal Bayar da İttihatçıydı. Birinin bıraktığı yerden öbürü başlıyor, mantık aynı. Fırsatı buldular mı yine aynı pislikleri yapıyorlar. 1900'lü yılların başında bu coğrafyada 166 Ermeni okulu varmış. Şimdi kaç tane kaldı? Bu kadar okulu olan bir halk şimdi nerede?"

Hrant Dink'in öldürülmesinin Ermenileri çok üzdüğünü anlatan Sarkis Amca, Ermenileri ne kadar iyi tanıdığını şu ilk cümlesinde gözümüze sokar:

"Üzülürler ama ayaklanacak değiller ya. 'Onlar öldürdü biz de seni öldürelim' diyecek halleri de yok. Ama bu Türkiye için iyi olmadı, AB işi bitti. Avrupa'nın kapısı kapanınca bizimkiler dönecek İslam Birliği'ne" diye tamamıyor sözlerini, biraz düşünceli...

* * *

Şimdi de kendi ağzından ve kitabından uzun uzun okuyalım, dinleyelim Sarkis Amca'yı biraz...

Ailem 1900'ün başlarında Kayseri Talas'tan Karaman'a yerleşmiş ve yaşamaya başlamış. Karaman'da ticaret yapıyorlarmış. Bir gün Karaman'a bir adam gelmiş ve kiliseye herkesi toplamış. "Herkes malının, canının güvenliği için bazı tedbirler alsın. Ne yapabilirse onu yapsın," diye birtakım önerilerde bulunmuş. Amcam o zaman çok ağır bir adam. Gelip konuşma yapan adamı, "Bu namussuz memlekette fesat çıkarıyor," diye kovmuş. 1909'da amcam Adana'da öldürülmüş. Babam 1915'te sürgüne gönderilmiş. Arabistan'a...

Yani babam her şeyini kaybetmiş bir adamdı. Bir gün otururken bana dedi ki, "Biliyor musun Karaman'da kiliseye toplayarak bizi uyaran adam var ya, o akıllıymış, biz eşekmişiz."

"Neden baba?" dedim.

"Ben isteseydim Karaman'da 500 tane Ermeni gencinin altına 500 tane at verirdim. 500'üne de 500 tane silah verseydim. Keşke öyle yapsaydık. Böyle onursuz öleceğimize şerefimizle öldük..." Yani babamlar, sürgünü yaşayacaklarını düşünmemişler bile. Öldüğü günlerde iki paket köylü tütün alacak parası yoktu. O ki bir zamanlar 57 bin sarı liranın sahibiydi. Bu bankerlik belgeleri halen elimde.

Ben okuyamadım. Tahsili yarıda bıraktım. İstanbul'a geldim, çalıştım, marangoz oldum. Ereğli'ye gittim. Biraz şiir yazdım, biraz resim yaptım. Ama bunlarla geçinilmiyordu. Babamın ise bir işi yoktu. Akrabaların yanına gidiyordum. Marangozluğu öğrendim. Öğrendim derken, işte akşam cebime iki paket tütün alıp eve giderdim. "Aferin oğlum. Benim de hiç tütünü kalmamıştı" derdi. Halbuki alacak parası yoktu. Bunlar ailemizde hep yaşanmış şeyler. Ne yapmıştı bu adam? Suçu neydi? Kimse buna cevap veremez...

Ben bu nedenle hiçbir zaman Türk halkını suçlamıyorum. Yani genelleme yapamıyorum, ama

iktidarlardan soracak çok şey var. O İttihatçılardan, o Sultan Hamit'ten... Onlar katliamların sorumlusu. Sultan Hamit yöresel katliamların mucidi. Ama İttihatçılar onun yarım bıraktığı işi tamamlamış. Üstelik de Ermeniler, Hareket Ordusu'nu coşkuyla karşılamıştı. Yeşilköy'e gidip de çiçeklerle karşılayan bir halktı. İşte Adana katliamı tam o günlere rastlar. Bu bir intikamdır. Gerici bir harekettir ve 27-28 bin kişi öldürülmüştür.

Annem Tokat'lıydı. 1910 veya 1911'de İstanbul'da Gedikpaşa Ermeni Okulu'nda öğretmenlik yapmış biriydi. Babalarını kaybedince üç kız, bir erkek kardeş geçim derdine düşmüştü. Annem Tokat Katliamı'nın şahidiydi. Tarih 1895 olsa gerek. O olayları bize şöyle anlatırdı:

“Tokat'taydık. Vur emri geldi. Babam ve amcam terziydi. Amcam sakattı ve dükkânına eşekle gidip gelirdi. Katliam başladığı zaman babam amcamı kaptı geldi, ama amcamı kapının eşiğinde kestiler... Biz kundaktaki kardeşim Aram'ı bahçe duvarlarına merdiven dayayarak kaçırdık. Kendi canımızı da böyle kurtardık. Üç kız kardeş, annem ve babamla Fransız okuluna sığınarak kurtulduk. Dört saat sürdü. Dur emri gelince padişahın, biz okulun penceresinden beygir arabalarıyla parçalanmış insan cesetlerinin taşındığını gördük.”

Burada annemin bahsettiği Aram dayım; Birinci Cihan Harbi'nde Cemal Paşa'nın yanındaymış, Yunanistan'da albay olarak öldü. Sonra İstanbul'a gelmişler. Karaman Ermeni Okulu'na öğretmen ihtiyacı olmuş. Anasını da yanına alarak Karaman'a gitmiş annem. Orada babamla tanışmış. Babamlar, oranın zengin ve iyi bir ailesi. Yaşça biraz farkları da vardı, evlenmişler. Annem, “Hiç değilse şu fakirlik bitsin dedim ve 1911'de 18 yaşında babamla evlendim,” derdi. Ablam Arşaluys dünyaya gelmiş. İlk önce adını Münevver koymuşlar, buraya gelince adı Arşaluys yapmışlar. Aradan çok vakit geçmeden Arabistan'a sürgüne gitmişler. Annem, babamların bir ay sonra döneceklerine inandıkları için paralarını bankaya

yatırdıklarını anlatırdı. Yukarıda o paranın belgeleri bulunuyor. Külek Boğazı'ndan geçmişler. Babaannem, sürgüne giderken Kilis'te ölmüş. Arabistan'a sürgüne gitmişler. Orada Meskene denilen yerde Aram Andonyan Efendi'yi tanıyorlar. Babam bu olayı şöyle anlatırdı:

“Çadırların arasında bir deli vardı. Kıcını ellerlerdi, deli gibi bağıırdı. O adamın kimliğini bilen yoktu. Bir gün Kayserili bir arkadaşla Fırat'ın kenarında böyle otururken baktık ki bu deli geliyor. Ben 'Deli geliyor,' dedim. Arkadaşım, 'Çerkezyan, o deli değil, bizim aydınlarımızdan Aram Andonyan Efendi' dedi. Geldi yanımıza, deli gibi davranıyor. Kayserili arkadaş, 'Aram Efendi, böyle davranmana gerek yok. Bu arkadaş güvenilir bir arkadaşır. Sizin kim olduğunuzu söyledim,' demiş. Aram Andonyan, 'Söylemesen iyi olurdu,' diyerek oturdu. O günlerin kritiğini yaptı. Türklerin yenilgisinin kaçınılmaz olduğunu, savaşın ne kadar süreceğini anlattı. Kimliğinden kimseye bahsetmememiz gerektiğini söyledi ve yanımızdan uzaklaştı. 1918'de İngilizler Suriye'ye girdi. Mustafa Kemal Anadolu'ya kaçtı. Hatta o adam, 'Türkiye'nin kurtarıcısı bu adam olacak,' demişti. Ne ileri görüşlü adammış... Herkes Halep'e girip çıkamıyordu. Sadece askeriyenin erzağını taşıyan Ermeni arabacılar girip çıkıyordu. Aram Andonyan Efendi yanımıza geldi ve 'Söyleyin şu arabacıardan birine, beni Halep'e götürsün,' dedi. Birinin yanına verdik. Götürdü. Sorduklarında arabacı 'Halep'in yakınlarına kadar arabanın arkasında oturuyordu. Sonra baktık ki yok,' dedi.”

Aradan zaman geçtikten sonra sürgün kararı kalkmış artık. Herkes gibi babam da yeniden memleketine, Karaman'a dönmek istiyormuş. O Kayseri'li arkadaşıyla karşılaşmış. Babam, Karaman'a dönmek istediğini, ancak yeni hükümetin kurulduğunu, kimden izin alacağını bilmediğini söylemiş. Kayseri'li arkadaş, “Çerkezyan, hani seninle Meskene'de konuşurken yanımıza gelen bir deli vardı ya, şimdi senin bu işini o deli, yani Aram Andonyan Efendi yapacak,” demiş. İngiliz yönetimi, Halep'te Baron Otel'i'ne

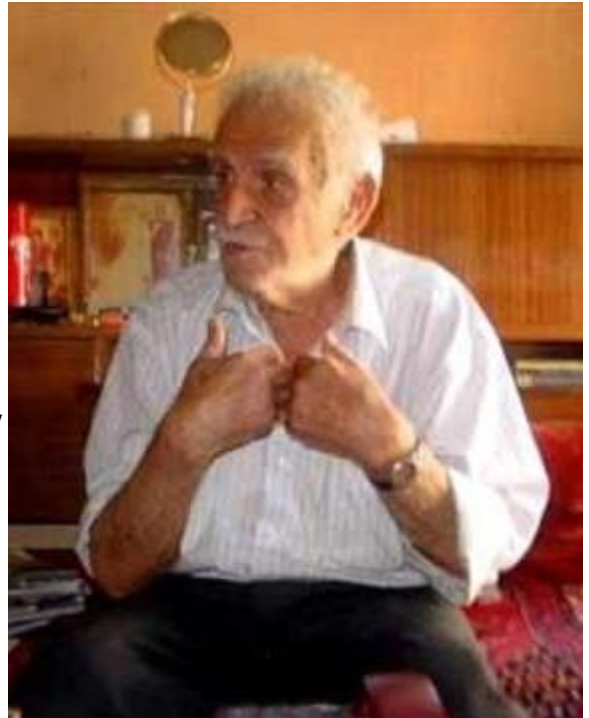
yerleşmiş. Babam oraya gitmiş ancak kapıdakiler üstü başı döküldüğü için içeri almamışlar.

Girmekte direnince çıkan sesi duyan Aram Efendi gelip babama sarılmış, öpmüş. Oradaki İngilizlere, “Benim kurtarıcılarımdan,” diye babamı tanıtmış. Ağırlamış. Konuşmuşlar ve babama Karaman’a gitmemesi gerektiğini, çünkü Pozantı’dan öte tarafın geleceğinin belirsiz olduğunu söylemiş. Kâğıtlarını yapmış ve babam yola çıkmış. Adana’ya kadar gitmiş. Mağazaları varmış babamların, oraya gitmiş. Tanımadığı adamlar oturuyormuş. Bir tanesinde genç bir oğlan varmış. Babam bir şeyler almış ve “Oğlum bu mülkün sahibi kim?” diye sormuş. “Gönderelioğlu bilmem kim...” demiş çocuk. Babam, “Kaç paraya oturuyorsun?” diye sorunca çocuk kızmış ve “Yahu aldığın bir toplu iğne, demirin batmanını soruyorsun,” diye terslenmiş. Babam da bunun üzerine sinirlenmiş ve o mağazaların hepsinin sahibi olduğunu ve kendisini sinirlendirdiği için dükkânından çıkaracağını söylemiş. Çocuk yeni evliymiş. Böyle bir olay da yaşayınca dükkânını erkenden kapatıp evine gitmiş. Kayınbabası, “Ne oldu, bu saatte eve geldin?” demiş. Olayı anlatınca, kayınbabası “Mülkün sahibi o adam. Sen ne yaptın öyle,” diyerek telaşlanmış. Babam bir otelde kalıyormuş. Bir bakmış, bu çocuk ve yanında kayınbabası, bir tepsi baklavayla gelmişler. Dayım Cemal Paşa’nın yanındaymış. Paşa’ya bir gün “Ablam Arabistan’a sürgüne gönderildi. Bana izin ver de gidip onları alıp geleyim,” demiş. Cemal Paşa, “Aram, gidip ablanı, yeğenlerini alabilirsin ama enişteni alamazsın. Erkeklerle izin yok,” diyerek dayımı göndermiş. Annemler Suriye’deyken bir bakmışlar bir subay, arkasında askerlerle Karamanlı Gazaros Çerkezoğlu ailesini arıyor. Korkmuşlar. Sonra tanımışlar dayımı ve sarılmışlar... Bütün muhacirler toplanmış etraflarına. Bir Ermeni subay gelmiş. Askerleri de göndermiş dayım ve o gece çadırda yatmış. Anneme “Buraya seni almaya geldim,” demiş. Annem kocasını sorunca “Ona izin verilmiyor,” diye cevap vermiş dayım. Annem, kocası için “Aram, bu adam her şeyini kaybetmiş. İki çocuğu var. Ben onları da alacağım elinden ve İstanbul’a götüreceğim. Olmaz. Öleceksek de

beraber öleceğiz,” demiş. O kadın işte bizi bugünlere getirmiş.

O günlerde hükümetin bir marifeti daha var. Sürgüne gidenleri içeri almadılar. Gelenleri bir ay içinde yeniden göndermeye çalıştılar ve “Bir ay içinde giden gider, gitmeyenin başına geleceklerden biz sorumlu değiliz,” dediler. Amcamın ailesi geri döndü Suriye’ye. Ailem Karaman’a döndükten sonra, babamı Karaman’dan yine sürmüşler. Bu kez Ereğli’ye gitmiş. Orada Deli Mustafa adlı bir ağa babama sahip çıkmış. Babam da telgraf çekmiş anneme: “Ben Ereğli’deyim. Eşyalarınızı müftüye emanet edin ve buraya gelin.” Babam halıya çok meraklıymış. Halıları, yatakları, bütün eşyaları müftüye emanet etmiş ve Ereğli’ye gelmişler. Gelmişler de onlar gelinceye kadar babamı Ereğli’den de sürmüşler. Ereğli’de Gökbudak ailesinin lideri Deli Mustafa ailemize sahip çıkmış. Ailesi bize kucak açmış. Babam, Ereğli’den de sürülünce kaçmış ve Toroslar’a gitmiş. Türk köylüleri babamı altı ay saklamış. Sonradan yanımıza geldi.

1932’de ablam evlenirken annemler gitmişler

Karaman'a, müftüden "Kızımıza çeyiz yapacağız," diyerek eşyaları istemişler. Altlarına serdikleri yatak bizim, halılar bizim. Ama istediklerinde müftü, "Amcanızın bana borcu vardı. Ben o eşyaları ona saydım," diyerek hiçbir şey vermemiş. Müftü, amcamın İskenderun'a gittiğini ve orada kaldığını, gelemeyeceğini ve kendisini yalanlayamayacağını biliyordu. Amcam Hatay'ın ilhakında, 1939'da, Ereğli'ye geldi ve görüştük. Ben ülser nedeniyle hastanede yatıyordum. Babam amcama müftünün halı olayını anlattı. Amcam, "Ne borcu? Olsa olsa müftünün bize borcu vardır," dedi. Ardından da atla Karaman'a gitti. Bizim Karaman'da şadırvanlı bir hanımız vardı. Oraya gitmiş. Eskiler, bildikler gelip oturmuşlar etrafına. Amcam "Şu müftüye haber gönderin gelsin buraya," demiş. Amcamın Karaman'a geldiğini duyan müftü Karaman'ı terk etmiş. Amcam, Karaman'dan dönünceye kadar da gelmemiş.

Yıllar sonra Nişanca'da iki genç tavla oynuyordu. Biri bana "Bak bu senin hemşerin," dedi. Çocuk bana kimi tanıdığını sordu. Aklıma bir tek Müftüzade Ahmet Efendi ismi geldi, onu söyledim. "Ha, halıcı mı?" dedi. Arkasından "O adam halıya öyle meraklı ki evinin içi tavan arasına kadar halı döşeli," dedi. "Döşer tabii" dedim, "o halıların sahibi, halıcılığının sermayesi biziz."

Ereğli'de artık bizim tahsil zamanımız geldi. Annem ne de olsa öğretmen geçmiş olan biri. Babamı sıkıştırıyor; bizi İstanbul'a götürsün de okutsun. Babam da biraz sert bir adamdı. Ben de biraz haşarıydım. Ara sıra döverdi beni. Gece yatarken bu tartışmalar oluyor, ben de "Şu İstanbul'a bir gitsem de şu dayaktan bir kurtulsam," diyorum. Neticede babamı ikna ettiler. O zavallı anacığım neler yapmadı? Pantolon dikti, basamak sildi, kapıcılık yaptı bizleri okutmak için. Ablam gelin gittikten sonra bizim okuma işi yarım kaldı. Ben Aram Pehlivan ve Ahmet Saydan'la yan yana oturmuşumdur Getronogan Lisesi'nde. Onlar devam ettiler, biz geri döndük Ereğli'ye. Çaremiz kalmamıştı. "Bir hayırsever bulalım da buna yardım etsin de okusun," dediler. Bahçekapı'da

Arpacılar Camii var. Onun iki dükkân aşağısında kapının üstünde bir gözlükçü var. Bir kadın beni aldı o adama götürdü. O zaman bir lira veriyorsun bir hafta okulda yemek yiyorsun. O adam bana bir lira verdi aldık götürdük okula, bir hafta yemek yedim. Çok ağrıma gidiyordu. Dükkânın kapısının önünde geziyorum, adam görür de çağırır diye. Çağırılmayınca ben giriyordum içeri. Bana neden geldiğimi soruyordu. Ben hatırlatıyordum gelme nedenimi. İsteksizce çekmeceyi açıp dilenciye verir gibi para veriyordu. Alıp okula veriyordum. O zaman hafta tatili cuma günüydü. Üçüncü hafta yine gittim adama, bana yine neden geldiğimi sordu. Parayı vermemek için "Amaan," dedi. Dükkân başıma yıkıldı sanki. Eve gittim. "Bu sene okul yok," dedim. Döndük Ereğli'ye. Okulların açılması zamanı gelince babam bizi İstanbul'a göndermeye çalıştı. Annem para olmayınca okumanın imkânsız olduğunu anlatınca babam düşündü düşündü, "Ben oğlumu okutacağım. Hem de Fransız okuluna göndereceğim," dedi. "Nasıl?" diye sordu annem. "Atımı satacağım," dedi. Annem, "Bu sene atını satacaksın, gelecek sene ne satacaksın Gazaros Efendi?" diyerek bu işin sonunun olmadığını söyledi. Babamın ağladığını hatırlarım. Kaldık ve marangoz olduk. Sonradan askere gittik. 1948'de İsmet Paşa bizi sürüm sürüm süründürdü. Askerden geldim, babam ölmüş. İstanbul'a taşındık. Arnavutköy'de ev tuttum. Bir kış boyunca eve dükkândan odun taşıdım. Dükkân Tavukpazarı'ndaydı. Tramvayla taşıdım her gün. Kız kardeşimi evlendirdik. Seneler geçti. Kumkapı'da dükkân açtım. Hayatım böyle, mücadeleyle geçti.

İstanbul'da yaşarken baktım ki yaşlılarım, arkadaşlarım evlenmiş çocuklarını gezdiriyor. Bizim seneler geçmiş. Bir gariplik çöktü bana. Bir yılbaşı meyhanede içtim, kafayı buldum. Kumkapı'daki sokaklarda gezdim ve okula geldim. Duvarın üzerindeki demire başımı dayadım ve hıçkırma hıçkırma ağladım. Kimse de yok, rahatladım. Hiç unutmam. Samatya'da bir Yozgatlı'nın evine kapı takmaya gittim. Rahmetli eşim de o evde, küçük kardeşi kucağında. Birdenbire bir yakınlık

duydum. Onlar da fakir bir aileydi. Oradan geçerken selamdı, bakmaydı derken nasipmiş 1952-53'te evlendik. Ben hayatta okuma yazma bilmeyen biriyle evlenebileceğimi düşünmezdim. Ama onun dışında öyle meziyetleri vardı ki o eksikliği bir şey değildi. İnsan iyisiydi. Adı Ağavni idi. 1969'da Güneydoğu'dan Ermeniler geldi. Sason civarından. Öyle bir yardım etti ki bizim hanım, hâlâ onlardan gelenler olur. Kumkapı'da oturuyordum. Evlendik. Kırk sekiz sene beraber kaldık. Sonradan ayrıldık birbirimizden. Kaybettim onu. Cenazesinde kimler yoktu ki patrik bile maiyetiyle birlikte indi ve konuşma yaptı. Patriğin sıradan bir cenazeye katılması görülmuş şey değil. Dedi ki: "Bu kadına Avrupa'dan Amerika'ya kadar herkesin borcu var." Aynen bu ifadeleri kullandı. O doğal bir komünistti. Kendinin komünist olduğunu bilmezdi ama yaşantısıyla, uygulamasıyla eşitliğe olan düşkünlüğüyle doğal bir komünistti o.

İki oğlum var, ikisi de üniversite tahsili yaptılar. Oğlumun birinden iki torunum var.

1941 Haziran ayının 10'unda askere aldılar. Ben 20 Kura Askerlik uygulamasına denk geldim. Yani, benim normal askerlik zamanımda bu uygulama da yapıldı ve 1312 (Miladi 1897) doğumlulardan 1332 (Miladi 1917) doğumlulara kadar 20 yıllık tertibi askere aldılar. Koca koca adamlar vardı asker olarak. Bunun altında İttihatçı gelenek vardır. Çünkü bizi, gayrimüslimleri potansiyel düşman olarak görürler ya, maazallah memleketi satarız! Kimler yoktu ki; mühendisi, kimyageri, doktoru... Hepsinin eline kazmayı, küreği verdiler. Kürtlere de "Siz muhafızsınız," diyerek ellerine sopayı verdiler, "Yürü lan," diyerek taş taşıttılar. Armenak Bezirciyan vardı. Ordu'lu, Robert Kolej mezunu. Bizden çok büyüktü ama bizlerle beraber geldi askere. Teyzelere gelirdi, oradan tanırımdı. O mühendis Armenak'ın sırtına sopayla vurduklarını iyi hatırlarım. "Yürü lan," diyerek el arabasıyla toprak taşıyorlardı.

Varlık Vergisi bizi etkilemedi. Neyimiz vardı ki? Babam ölmüştü, ben de Ankara'da demiryolunda

askerdim o yıllarda. Aşkale'ye götürülenler trenlere doldurulmuş halde Ankara'dan geçirdi. Ankaralılar da toplanıp sirkte hayvan seyredir gibi Aşkale'ye götürülenleri seyredirdi. Hatta "Yeter artık yaşadığınız," diye laf atarlardı. Yaşlı yaşlı insanları götürüyorlardı.

Celal Bayar'ın yaptığı 6-7 Eylül. Tepeden iner gibi adını Demokrat Parti koydu ve partiyi kurdu. Halk demokrasinin ne olduğunu bilmiyor. "Batı'yı nasıl kazıklarız," hesabıyla demokrat oldular. Halk demokrat diyemiyordu ki, "Demir kırat," dedi, "Komatrik," dedi, bilmem ne dedi. Ondan sonra da Kore'ye asker gönderdi. 7-8 bin askerimiz Kore dağlarında mezarsız kaldı. Bunları üstüne basa basa yazmak lazım. Kapatıyorlar tarihi, çulla üzerini örtüyorlar. Çünkü kendileri, onların vârisleri.

Babamın ölüm günü ben askerdim. Güllübağ denilen tren yolunda bir yerde çadıra yatıyordum. Rüyamda babam geldi yanıma. Siyahlar giymiş. "Oo, baba gel şöyle otur," dedim. Babam bana cevap vermedi, hiç konuşmadı. Meğerse babam o gün ölmüş. Annemin mektubu kesildi. Halbuki dağın başına gitsem bile mektubu gelirdi. Bana mektup yazabilmek için bu eski yazıyı öğrendi annem. Eski yazıyla gönderdiği bazı mektupları hâlâ duruyor. İçime de doğuyordu. Mektupta soruyordum "Babam nerede?" diye. Annem cevabında "Köyden hasta geldi. Baban onunla oturuyor. Mektup yazamıyor ama imzasını atıyor," diye yazmış. Annem babamın imzasını bir taklit etmiş, aynısı. Ben buna da inanmadım. Zaten birliğe de babamın ölüm haberi gelmiş ama arkadaşlar bana söylemiyorlar. Ben "Kaçağım, eve gideceğim. Babamı merak ediyorum," diye söyleniyorum. Bir gün Fırat Nehri'nin kenarındayız. Bölük komutanı çalıların içinden çıktı. Selamlaştık. Beni çağırdı yanına ve konuşmaya başladı: "Hayatta acılı günler de var, tatlı günler de..." Böyle daha önce hiç söylemediği laflar ediyor. "Kaçağım, demişsin. Seni severim ama görevimi de severim. Kaçarsan seni mahkemeye veririm, askerliğin yanar," dedi. Sonra

da kaçmamam için “Bizim bölük Balıkesir’e gidecek. Seni giderken Kayseri’de bırakırım. Bir hafta kalırsın. Sonra da bize yetişirsin,” çözümünü önerdi. Bir süre sonra bölümümüz yola çıktı ve Kayseri’de mola verdi. Ben komutanın yanına çıktım ve verdiği sözü hatırlattım. İzni koparttım. Sabahleyin Ulukışla’dan Ereğli’ye gittim. Bir kalaycı Kirkor vardı. Karşılaştık. O istasyona gidiyor ben şehre... Ama babamın durumunu sormadım. “Eğer babam öldüyse bu adam dönüp bana hüzünlü hüzünlü bakar,” dedim. Yürürken geri döndüm, Kirkor dönüp bana baktı. Anladım. Eve girdim, babamın bir arkadaşı tenekeci Artin, bir danayı ağaca bağlamaya çalışıyor. Anam siyahlar giyinmiş. Koşup geldi. Sarıldık. İçeri girerken kapının önünde babamın ayakkabılarını gördüm. Babamı sordum, akrabalardan birinin hasta olduğunu ve babamın onu İstanbul’a götürdüğünü söyledi. Şaşırdı ne diyeceğini, yalan söylemeye çalıştı. Ben de “Yalınayak mı gönderdiniz? Babamın ayakkabıları burada,” deyince annemin gözyaşları boşandı.

Askerden dönüp geldim. Marangozluğa başladım.

Bizim Ereğli’nin İvriz Köyü’nde köy enstitüsü açılmıştı. Ben de oraya masalar yaptım, dolayısıyla da enstitüye gidip gelirdim. O hareketi yerinde izledim. Genç köylü çocukları, saçları kısa kesilmiş köylü kızları, ayaklarında kalın postallar, erkek arkadaşlarıyla şehre yürüyerek gidip gelirlerdi. Binalarını kendileri yapıyorlardı. Mandolin çalıyorlardı. Köyle, halkla ilişki kurabiliyorlardı. Ama iktidarların bu hoşuna gitmedi. Önce bazı dedikodular çıkarıldı. Sonra da kapatıldı. Onları kapattılar ki imam hatipleri açsınlar. Bunu aydınlar da görmüyor. O güzelim hareketi boğdular. Yeniden bu yönde adım atılması lazım. “Türk çocuğu Müslüman olursa komünizme karşı olur,” dediler. Şimdi de şeriatçılarla uğraşıyorlar. Türkeş, “Benim militanlarım güvenlik güçlerinin yardımcıları,” diyordu. Şimdi hepsi çete oldular.

Avedis Aharonyan vardır. 1918 Ermenistan Cumhuriyeti kurulduğu zaman Dışişleri Bakanlığı yaptı. Hatta Türkiye’yle bazı anlaşmalar imzalamaya gelmiştir. Onun Türkçe’ye “Fedailer” adıyla çevrilen bir kitabı var. O kitapta bir Kör Âşık var. Her dizesinin arkasında “Bu kadar büyük

acıları çocuklarımız unutursa bütün dünya bizi ayıplasın,” diyor. Aslında Türk okuru Ermeni edebiyatına çok uzak kaldı. Bir gün Karagözyan Yetimhanesi'nin salonunda Hagop Mintzuri ile ilgili bir toplantı vardı, Aziz Nesin de gelmişti oraya. Dedi ki, “Bu Hagop Mintzuri'yi biz tanımıyoruz. Ama kabahat da bizim değil, sizindir. Siz tanıtmadınız bize...”

Ama düşünebiliyor musunuz, 287 tane aydınını kaybeden bir halk, o çekingenliğin, yılgınlığın içinde yaşadı. Yeni yeni bir çığır açıldı.

Ne düşünürüm biliyor musun? Anadolu insanıyız. Amerika'ya gittim 1987'de. Washington'a pikniğe gittik. Bir sürü insan toplandı geldi yanıma. Koklayacaklar neredeyse. Çünkü biz Türkiye'den gelmişiz. Kimisi Harputlu, kimisi bilmem nereli. Herkes kayıplarını arıyor. “Şöyle bir isim duydun mu?” diye soruyor. Bu çok acı bir duygu. Bir arkadaşım var, kendisi emekli bir albay. Onunla konuşurken bana asılan Levon Ekmekçiyani'ni sordu. Ben de “Bu adama hem acıyorum hem kızıyorum,” dedim. Türkiye'ye gelip iki tane Türk öldürünce sanki Türkiye batacak. Zavallılığına acıyorum. Ama biliyor musun, bu adam Anadolu insanı. Muhacirlikten sonra bu adamları sokmadılar Türkiye'ye. İçeriye almadılar. Çünkü malları filan hep kapışılmış. Herkes sahiplenmiş malları. Gelince malını isteyecek, o yüzden gelemezsin dediler. Arabistan filan Ermeni kaynıyor. Gelenleri de geri gönderiyorlar, gitmeyenler de babam gibi oldu. “Nasıl düzelir bu iş?” diye sordu. “Çaresi var ama onu yapacak yapıda insan yok Türkiye'de. Herkesin akli bir karış havada... Eğer birisi çıkıp da kanun çıkarsa, ‘Şu tarihe kadar burada yaşayanların çocukları, torunları Türkiye vatandaşı olabilir,’ diye, bakalım geliyorlar mı gelmiyorlar mı?” dedim. Emekli albay arkadaşım, “Gelirler mi Sarkis?” dedi. “Bir deneyin. Ben o hasreti gördüm” dedim. Bir tanesi geldi, Van'da otel açtı. Herifin başına gelmedik kalmadı.

Koca bir tarihin üzerine çul örtmek istiyorlar. Hitler Yahudilere bu işi yaparken “Türkler yaptı

Ermenilere, kim hesap sordu?” deyince bizimkiler karşı çıkıyor “Hitler böyle bir şey söylemedi,” diye. Ben hatırlıyorum dediğini.

6-7 Eylül'de büyük oğlum kundaktaydı.

Yedikule'de oturuyordum. Yeni taşınmıştım, bir Ermeni aileden yeri kiralamıştım. Genççağa Caddesi üzerinde otururduk biz. Kumkapı'da dükkânım vardı. Bütün vilayetlerde mitingler yapıldı. Nutuklar atıldı. Radyolar bangır bangır bağırdı. “Palikarya geliyoruz,” filan diye bir kamuoyu oluştu. Karaköy'de Tünel'in karşı sırasında birbirine yakın iki dükkân yapıyordum. Akşam gazeteleri “Atatürk'ün evine bomba atıldı,” diye yazdı. Zaten kamuoyu oluşmuştu. Ben Kumkapı'ya dükkânıma geldim. Köşede dükkânın üzerinde Demokrat Parti vardı. Tevfik Bey, meydanda halkı tahrik ediyordu. Hızla eve gittim. Köşe başında bir hareket de başlamıştı. Eve girdim. Annem “Ne o yahu, bunlar yine kudurdu,” dedi. Ben “Aman sus,” dedim. Hemen bir bayrak uydurduk astık. Anneme de “Sen de Müslüman karısı gibi örtün,” dedim. Kariyi da “Sen çocuğu al, yukarı çık, gözükme,” diyerek üst kata gönderdim.

Yeni taşınmış olduğum için mahalleli beni tanımıyor. Tek güvencem o. Bayrağı asınca çıkıp sokak kapısına oturdum. Yanıma da ufak bir kamam vardı onu aldım. Kariya kıza da saldırmaya başlamışlardı. Öyle bir şey olursa kapıyı kapatıp içeride işlerini bitireceğim, niyetim o. Kırıp dökmeye başladılar. Üç kişi benim evin önüne geldiler. Konuşurken sarkık bıyıklı biri bizim evi gösteriyor. Anladım, o semtin adamı. Hıristiyan evlerini gösteriyor. Hemen gittim, adamın omzuna elimi koymuştum. “Ne oluyor?” dedi. “Üçünüzün arasındaki konu, bu evdir. Bu evin sahibi Ermeni'dir. Şimdi yazlıktadır. Ama size hatırlatayım ki bu evde şimdi ben oturuyorum,” dedim. Bana “Sen kimsin?” diye soramadılar. Gittiler.

Bir süre sonra bir genç geldi. Eve bakıyor filan. “Ne bakıyorsun?” diye sertçe çıktım. “Burası gâvur evi,” dedi. Onu da “Hadi lan oradan, aşağıda ben oturuyorum,” diye küfrederek kovaladım.

Kırdılar, döktüler. Karşı evden bazı Rum kadınlar sokağa kaçtılar. Başka evlere girdiler. Bir grup amele, kendi yaptıkları binayı söktü. Akşam oldu, gece oldu, saat 1’de Yedikule’ye giderken yol üzerindeki kiliseyi ateşe verdiler. Kıvılcımlar bizim eve geliyor. Sinirler gergin. Sakin olmak durumundasın. Bir de baktık ki askeriye köşe başından düdüğü sesleriyle müdahale etti. Yağmacıları başıma toplamıştım. Annem kahve pişirmişti. Kahve içiyorduk. Bizim ev iyice girilmez olmuştu. Yağmacıların kiminin koltuğunun altında makine kafası, kiminin halılar, kiminde de bilmem ne; düdüğü duyunca oraya buraya kaçışmaya başladılar. Biri de bizim eve girmeye kalktı. “Çık ulan!” diye attım bunu dışarı. O da şaşırıldı. O ana kadar kahve yapmışım, su vermişim, şimdi evime sokmuyorum. Bir yüzbaşı geldi üç askerle. Elimde kahve fincanı vardı. “Delikanlı sizi tebrik ederim,” dedi, “tam kahvenin tadını çıkaracak zamanı bulmuşsun. Her Türk sizin gibi olmalı... Ama artık askeriye müdahale etti, lütfen kahvenizi içeride için.”

Ben eve girdim ama bütün bina başıma yıkılıyor. Hem öfkeliyim, hem üzüntülüymüm, hem de sakın olmak zorundayım. O gün şöyle düşündüm: “Dünyada başka yerler var ki oralarda çocuklar başlarını yastıklarına koymuşlar, hiçbir tehlike duygusuna kapılmadan huzur içinde uyuyorlar. Öyle bir ülkenin hasretini çekiyorum ben. Ben bu ülkede olmanın acısını çektim.”

1973’te benim Sovyetler Birliği vatandaşlığı emrim geldi. Ama çevremdeki insanlar “Bizi, davayı yarım

bırakıp gidiyorsun,” diye çok söylendiler. Velhasıl olmadı. Ben burada mücadele sürerken Sovyetler Birliği’ne gitmeyi kaçma gibi, bir utanç gibi gördüm. Senelerce konsolosluğun önünden geçerken bir suçlu gibi geçtim. Müracaat etmişim, onlar da kabul etmişti. Çocuklar ufaktı, orada okuyabilirlerdi. Gitsek olurdu. Ama biz de burada partiliydik. Çevrede tanınmıştık. Emeğim vardı. Helali hoş olsun, ne yapabildiysek... Yine de unutulmadık...

Yaşamım boyunca Türkçe bir ad kullanmadım, öyle bir şey olmadı hiç. Hep Sarkis oldum. Ama partide, illegalitede bir adım vardı.

“Kanun nazarında bütün vatandaşlar eşittir,” bunların hepsi palavra. Bir tane çöpçü yok, bir devlet dairesinde memur yok. Atatürk, sembolik olarak bir Rum, bir Yahudi, bir Ermeni’yi TBMM’ye sokardı. O da göstermelik bir şeydi. Şimdi o da yok. Solcularımız bile yaptı bu ayrımı. Mihri Belli, “Türk Solu” dergisine yazı yazmamı istedi benden. “Kırk yıllık İtalyan

Pirelli’yi alıp Türk Pirelli yaptınız. Philips’i alıp Türk Philips yaptınız. Solu bari Türklüğe mahkûm etmeyin” dedim ve yazmadım. Ben bir zamanlar planör kursuna yazılmak istemişim. Havaçılığa çok meraklıydım. Beni Ermeni olduğum için almadılar. Düşün ki ben 1932’de helikopter tasarlamıştım. Ama ben meslek sahibiydim. Böyle herhangi bir başvuruda bulunmadım. Ama başvuruda bulunsaydım da olmazdı, çünkü örneği yok. Hâlâ yok. Ermeniler yetenezsiz adamlar mı yahu? Ama yok. Aram Andonyan’ın Balkan Harbi kitabında, o

zamanki iktidarlar için diyor ki, “Kendilerine doğruyu ve güzeli anlatan çevre leri vardı. Ama onlar akıselimi bir tarafa attılar ve ahmaklıklarında ısrar ettiler.”

Bu benim babamdan dinlediğim bir hikâyledir. Sanki bugünleri düşünerek anlatmış gibi. Üç arkadaş var. Bu üç arkadaş bir yaz günü yaya olarak yolculuk yapmak zorunda kalıyorlar. Biri Türk, biri Kürt, diğeri de Ermeni. Ama Ermeni olan aynı zamanda papaz. Sıcak, bir süre sonra yolda susuyorlar. Etrafta su yok. Bağların olgun zamanı. “İki salkım üzüm yiyelim de ağzımız ıslansın,” diye bir bağa giriyorlar. Bağın sahibi bir Türk ama onu görememişler. “Kaç paraysa veririz,” diyerek yemeye başlamışlar. Bu sırada bağın sahibi gelmiş. Bakmış üç kişi üzümünü yiyorlar. Fena bozulmuş ama üç kişiyle de başa çıkamayacağını düşünmüş. Birine bakmış, kıyafetinden Ermeni ve papaz olduğu belli. Diğeri bakmış, konuşmasından Kürt olduğunu anlamış. Üçüncüsü de Türk. Dönmüş Ermeni’ye, “Bak bu adam Türk, yesin malımı. Benim kanımdandır. Helali hoş olsun. Bu da Kürt’tür ama din kardeşimdir. Sen niye yiyorsun benim üzümümü?” demiş. Bu laf, üzerlerine sorumluluk yüklenmeyen Türk ve Kürt’ün hoşuna gitmiş. Adam, papazı bir güzel dövmüş. Kıpırdayacak hal bırakmamış, yere uzatmış. Bağ sahibi biraz sonra Kürt’e dönmüş. “Müslümanın da niye sahipsiz bağa giriyorsun. Bu adam benim kanımdan yediyse afiyet olsun, çünkü o Türk’ür. Kardeşimdir,” diyerek bir güzel onu da dövmüş ve yere uzatmış. Bu durum Türk’ün hoşuna gitmiş. Biraz sonra Türk’e dönmüş ve “Tamam anladık Türksün, aynı kandanız, aynı dindeniz ama sahibi olmadan başkasının bağına girilir mi?” diyerek Türk’e de vermeye başlamış. Türk yumrukla yere yuvarlanınca Kürt’e dönmüş ve “Biz,” demiş “papazı dövdürmeyecektik.”

Ereğli’deki Deli Mustafa, tehcirde Ermenileri kurtaran kişidir. Gökbudak ailesinin lideriydi. İyi insanlar. Biz Ereğli’ye geldikten sonra onlarla aynı avluda beraber oturduk. Sürgüne gidileceği yıllarda Deli Mustafa Karaman’a gitmiş. Eşraf,

ağayı misafir etmiş. Konuşurlarken eşraf, Deli Mustafa’ya “Biz Ermenileri çıkaracağız buradan. Siz ne yapacaksınız?” diye sormuş. Deli Mustafa, “Sizin asaletinize o yakışır. Biz çıkarmayacağız,” demiş. Ereğli’ye gelince ailesi de Ermenilerin sürülmesi işini söylemiş. Deli Mustafa, “Biz öyle bir şey yapmayacağız,” demiş. Deli Mustafa sonra şu benzetmeyi yaparak sormuş:

“Ulan Türk bulgur olsa, pilav pişirsek, tuz yerine Ermeni’yi koymazsak o pilav yenmez. Onlar bu memleketin hem tadı hem tuzu. Gâvursuz memleket mi olurmuş?”

Ereğli Ermeni’sinin büyük çoğunluğu muhacirliğe gitmemişti. Malları mülkleri kaybolmamıştı. Çoğu sattı, buraya geldiler. Bir ara İstanbul’da 150 hane Ereğli Ermeni’si vardı.

Ereğli’de Ermeni mezarlığı var, temizlemişler, etrafını çevirmişler, demir kapı takmışlar, bekçi koymuşlar. Gittim, genç bir oğlan geldi. “Gezme ister misin?” dedi. Beni gezdirdi. Tanıdıklarımın olup olmadığını sordu. Deli Mustafa’yı sorunca bana torununun benzin istasyonunu gösterdi. Gittim, Deli Mustafa’nın torunu Mustafa’yı buldum. Genç Mustafa bana kim olduğumu sordu. “Babanın arkadaşydınım. Çerkezoğlu Gazaros’un oğlu Sarkis,” dedim. Adamlar bir anda ayağa kalktılar, beni yere göğe sığdıramadılar.

* * *

Sarkis Varbed (Usta), marangoz Sarkis, Sarkis Çerkezoğlu ya da Çerkezyan... Ayaklı ansiklopedi, yaşayan tarih, koca çınar. 94 yaşında bir heybetli adam o... Adam gibi yaşamış bir bilge, sıkı bir komünist ve en “kötüsü” de pek bir Ermeni... DERLEYEN: Garine B. Seropyan

Kaynak:

* *Yahya Koçoğlu – “Hatırlıyorum” [sayfa 36-52] Metis Yayınları*

* *Sarkis Çerkezoğlu – “Dünya Hepimize Yeter”*

* *Türkan Hiçyıl*

Bilim Adamının Kimlik Sorunu ve Dil Bilinci

Prof. Dr. M. Orhan Öztürk

Ulusal kimliğin gelişmesi, yereşmesi, güçlenmesi anadili aracılığı ile olur. Bunun yanı sıra anadili, çocuğun bilişsel yetilerinin gelişmesi, olgunlaşması açısından büyük önem taşır. Dil, düşüncüyü yalnızca taşıyan, ileten bir araç olmayıp, düşüncüyü yeniden yapılandıran, onu tamamlayan temel bir işlevsel yetedir.

Hem insanın evrimsel-kalıtımsal yapısının gereği olarak, hem de çeşitli toplumsal ve biyolojik uyarın besileri ile insanda beyin gelişmesinin 20-25 yaşlarına dek sürdüğü; beynin, dilin, bilişsel, duygusal yetilerin bu gelişim boyunca sürekli etkileşim içinde olduğu bilinmektedir. Çocuk beyninin gelişebilmesi için dışardan gelen uyarın girdilerine, iletişime, kısacası dile gereksinimi vardır. Dil olmayınca, kimi özel durumlar dışında (doğuştan sağırılık, dilsizlik gibi) beynin gelişmesi eksik kalmaktadır. Bu bilgilerimize göre şunu açıkça söyleyebiliriz:

Kişinin bilişsel yetileri, yani dikkat, algılama, bellek, düşünme, öğrenme, yargılama, gerçeği arama ve değerlendirme gibi yetileri, bir toplumda anadilinin zenginliği ve kullanılması oranında gelişmektedir.

Türkçe bilim dilinde yoğun arılaştırma çabaları yanı sıra, sürekli bir yabancı terim aktarımı ve bunların kolaylıkla yerleşmesi olayını görüyoruz. Geniş olanakları ve gizilgücü kanıtlanmış bulunan Türkçe'nin özleşme akımı bilim dilindeki hızlı aktarım ya da dışalımını önleyememektedir. Örneğin, hekimlik

dilinde son 40-50 yıldır büyük bir arılaşma ve yalınlaşmanın olduğu bir gerçektir. Ancak, hekimlikteki hızlı değişmelere, yeni buluşlara koşut olarak yabancı terimlerin, sözcüklerin hekimlik diline karışması, dilin yozlaşması da sürüp gitmektedir. Konunun güç anlaşılır bir yanı yabancı dillerden aktarılan terim ve sözcüklerin çoğunun bilimsel ya da teknik bir niteliğinin olmamasıdır. Ama nedense, bu sözcükler ve terimler hekimlik diline bir girince tutunuvermekte; bunlar uygun karşılıkları önerilse bile kolayca koparılıp atılmaktadır. Örneğin hekimlikte, son yılların önemli buluşlarından biri ışınbilimsel (radyolojik) bir inceleme yöntemini betimleyen ve tarama anlamına gelen İngilizce “scanning, scan, scanner” sözcükleridir. Hekimlik dilinde şimdi “karaciğer skeni, beyin skeni” böyle okunuşu ve yazılışı ile sık kullanılmakta, belgelere, yazılara, geçmektedir. Bunların karşılığında “karaciğer taranması, beyin taranması”, bu incelemeyi yapan araç için de “taraç, taramaç” ya da başka bir Türkçe terim önerilebilirdi, kullanılabilirdi. Ama “skeni” tutundu. Şimdi siz, ne denli uygun karşılık bulursanız bulun, bunu yıllarca söküp atamayacaksınız. Daha neler var? Birçok hastanede, hastalar taburcu olduktan sonra bir “epikriz” hazırlanır. Bunun karşılığında yıllarca önce Türkiye’nin en büyük eğitim hastanelerinden birinde “çıkış özeti” deyimini uygun görülmüş, doldurulacak kağıtlar bu başlıkla basılmıştı. Yıllardan beri “çıkış özeti” kağıtları kullanılmasına ve “çıkış özeti” deyiminin “epikriz” deyiminden çok daha anlamına uygun olmasına karşın, aslında yanlış olarak kullanılan epikriz terimi tutunup kalmıştır.

Geçenlerde bir ders kılavuzunda şu tümceyi ve birçok benzerlerini gördüm: “Göz etrafında kneading tercih edilmez, yine stroking yapılır.” Türkçe karşılığı ovma, yoğurma olan kneading, Türkçe karşılığı sıvazlama, okşama olan stroking gibi, İngilizcenin günlük dilinden sözcükler öğrencilere bilimsel, evrensel terimler gibi tanıtılıyor, yerleştiriliyor. Sonra da bunlar kullanılan dilden sökülüp atılmıyor. İleride bütün bunlar için ayrı sözlükler hazırlanması gerekecek. Bilim dilindeki

bu sorumsuzluğun ve bilinçsizliğin kaynakları nelerdir? Neden bu yabancı terimler hemen benimseniyor ve onların uygun Türkçe karşılıkları yeterince aranmıyor, bulununca da kullanılmıyor? Yalnız dilde değil, toplumsal yaşamımızın her düzeyinde, dıştan alımı, aktarmayı, kopyalamayı yeğlediğimiz bilinen bir gerçek. Yabancı sözcük, yabancı mal gibi hemen benimseniyor bir çok çevrelerde.

Bu olgunun tarihsel, siyasal, ekonomik bir çok nedenleri tartışılabilir. Ama kökeninde ne yatarsa yatsın, ortada ruhbilimsel açıdan ilginç bir durum vardır. Çağlar boyu uzun bir geçmişi, özgün bir dili olan ve tarihe damgasını vurmuş köklü bir ulusun “bilim insanları”, kimlik (identity) oluşumu ile dil arasındaki sıkı bağın bilincine yeterince varamamışlardır. Toplumsal ve bireysel kimliği ile öz dili arasındaki bağıntıyı göremeyen, bilinçli bir dil kaygısı taşımayan “bilim insanları” gerçekte, başka dillerden ve ülkelerden sözcük ve bilgi aktarıcılığı yapmaktan, başkalarını öykünmekten öteye gide-memektedir.

Düşünme yetisinin gelişmesi, olgunlaşması ve açıklık kazanması ancak özerk düşünme, inceleme ve öğrenme yoluyla olur. Özgür düşünebilme, özerk benlik duygusu, yetkin kimlik ve dil bilinci gelişimsel olarak birbirinden ayrılmaz niteliktedirler. Bu nitelikleri taşımayan bilim adamı olabilir mi?

Büyük dil devrimcisi Atatürk’ün başta gelen kaygısı toplum içinde bireylerin yetkin ve özerk kimlik geliştirmeleriyle ilgili idi. Yüzyıllardan beri engellenmiş böyle bir kimlik duygusunun ve yapısının temelinde de dil bilincinin yattığını çok iyi görebiliyordu. Benlik gelişmesinde ve kimlik oluşumunda dilin önemi çağdaş ruhbilimde giderek daha çok anlaşılmaktadır. Özleştirme akımının gelişmesiyle, ülkemizde yapay sözcüklerin ve terimlerin anlaşılabilirliğine sığınarak yalancı üstünlük ve bilimsellik (!) kazanma gereğini duyan sözde bilim insanları giderek azalacak ve kimlikleri ile öz dilleri bütünleşenlerin egemenliği er ya da geç yerleşecektir.

bir tanrı

aykut yazgan

1945'in o yaz sonunu hatırlıyor musun?

artık heybeliada'dan istanbul'a taşınacağınız günler yaklaşmaktaydı.

ve sen her akşam babanı karşılamak için iskeleye inerdin. hatırladın mı?

o gün annenin elinden kurtulup bir an önce biryerlere varabilemenin çocuksu telaşı içersinde iskeleye doğru koşmuştun.

birden ayağın burkulup yüzüstü yere yuvarlanmıştın.

sol dizkapağın kanlar içersinde.

nasıl da ağlamıştın, hatırlıyor musun?

ne acıydı o.

bir taraftan kanlar akıp zonklayan dizkapağın bir taraftan annenin azar dolu sözleri...

boş yere, içinde birini bastırıp diğerine karşı koyup dişlerini sıkarak ağlamak istememek..

ve acıya tahammül etmek..

ne kadar sürmüştü?

bir iki gün..

sonra kabuk bağlamıştı sanırım.

ve sen artık unuttuğun o acıyı kimi zaman kabuğu işaret parmağının minik tırnaklarıyla kaldırıp yeniden azdırmak, yeniden o acıyı duymak gibi mantıksız bir uğraşa başvururdun.

sana tembihledikleri halde..

ama bir hafta, onbeşgün, bir ay sonra ne kabuk kaldı ne acı...

hepsi geçti.

hepsi unutuldu.

hatta uzun bir süre sonra belki de nişanlığına ilginç bir olay anlatabilirsin diye dizinde kalmış olması gereken yara izi dahi kaybolup gitmişti.

zaman işte...

metronun yürüyen merdivenlerinden aşağıya doğru süzülüp inerken hiç birşey düşünmüyordum.

hiç birşey yoktu kafamda.

sadece biriki vitrine bakmak, belki de biraz ceviz biraz da fındık almak...

merdivenler bitip karaya (!) kibarca ayağımı başlığımda karşı tarafta, çıkan merdivenlerin dibinde o'nu gördüm.

daha doğrusu ne gördüğümü ilk beş saniyede tam olarak söyleyebilmem imkansız.

kırmızı, mavi ve yeşil bir yumak. üst tarafı karmakarışık sarı ve kumral.

bağdaş kurup oturduğu için büsbütün ufak, büsbütün minicik.

kenara atılmış, unutulmuş bir eşya.

belki de birisi geçerken düşürmüştür..

zamanın en kısa bir süresinde önünden geçen onyüzbin insanların kafalarını çevirip dönüp bakmadığı..

günlük telaşları içersinde ilgilenemedikleri...

o da gelen geçenle hiç ilgilenmiyor.

başını önüne eğmiş.

elleri yeleşinin içinde.

önünde ufak bez bir torba içinde üç beş tane kağıt mendil.

boşlukta kaybolmuş renkli bir çakıl taşı gibi..

hiç bir şey düşünememe ve kafamın bomboş olma durumu minicik yumağın önünden geçip, köşeyi dönüp bir on onbeş adım gidinceye kadar devam etti.

sonra geri döndüm..

yumağa doğru (iskeleye doğru) koşarak..

eğilip bir mendil aldım. kaç para olduğunu sordum. yirmibeş kuruş dedi, ipincecik duyulmayan sesiyle...

cebimdeki tek bir lirayı verdim. paranın üstünü minicik kirli ellerinde saymasına fırsat vermeden hızla yürüdüm.

nasıl kanıyordu...

nasıl acıyordu bilemessin.. nasıl acıyordu..

gözlerim yanıyordu.

göğüsüm sıkışmış patlamak üzere idi.

avazım çıktığı kadar bağırmak istedim..

acıdan ve hırşımdan duvarlara vurdum..

yürüyen merdivenlerin lastik tutamaklarını yumrukladım.

ve en sonunda yukarlarda bir yerde gözlerimden yaş fışkırdı.

tutamadım....

bugün aradan bir hafta geçti.

acılar yavaş yavaş kabuk bağladı.

ve farkına vardım ki heybeliada'dan sonra geçen bunca zaman içinde orada burada düşüp kalkarken dirseklerimi ve kollarımı elimi ve yüzümü kafamı sıyırıp yaralamanın yanında, düşünmeye ve sezmeye başladığımdan beri içim yarabere dolu..

acısını unuttuğum, unutmaya çalıştığım onca yara ve onların üzerini bağlamış, düşmemiş, halen orada duran onca kabuk..

yağmurlu bir gece yarısı dolmabahçe'den aşağıya otomobile inerken kaldırımda oturan bir paçavra yığının yavaşça ve zorla kalkarak kırmızı ışıktaki durmuş en öndeki arabanın ön camlarını kolunun yeniyle temizlemeye çalışıyor..

bunun için harcıyabileceği gücün en sonuna gelmiş..

sadece bir şarap parası için..

belkide yarım ekmek..

araba yeşilde hızla ileri fırladığında sırtüstü yere düşüyor..

bir adem baba..

evrende yapayalnız...

ip gibi yağın yağmuru delen şıkırtılı otomobil ışıkları onun üstüne düşmüyor..

nişantaşı.

gecenin üçü. belki de biraz daha geç..

sessiz apartmanların önünde duran geniş çöp bidonlarının yanında bir portakal sandığı..

sandığın üstünde yarı beline kadar bidonun içine doğru uzanan bir bacak kadar bir velet.

bulabildiği kağıdı, kartonu ya da ne bileyim ne işine yararsa alıp alıp dışarı atıyor.

bazen ellerine takılan bir kutu kolayı kulağına götürüp sallıyor.

eğer içinde bir iki damla kalmışsa kafaya diyor...

yan tarafta, biri kuzguni siyah iki köpek.

onlar da sıralarını bekliyorlar.

sandığın üstünden atlayıp yere attıklarını daha sonra toplayıp bezden tekerlekli çuvalına tikiyor.

yoldan tek tük insanlar geçiyor.

gecenin bu saatinde.

arabalar..

bazen çiftler..

bar kapanışından dönenler..

beyoğuln'da alçak bir tabure üzerinde kör bir adam.

önünde ufak bir sehpa..

incik boncuk, kağıt mendil, tükenmez kalemler, şişe açacakları ve daha bir sürü şey..

gözleriyle karşıdaki apartmanın sanki ikinci katına bakar gibi.. boş boş..

ama bakmıyor.

çünkü gözlerinin akı görünüyor. besbelli..

ama o görmüyor..

iki elini de olduğunca açmış, ara ara eşyalarının üzerinde dolaştırıyor.

ne sattığı gelen geçen tarafından zaten görülmekte.

ama olsun, o yine de mırıldanıyor..

kalabalığın uğultusu içersinde kaybolup gidiyor mırıltısı..

tam da bir banka ile bir lokantanın arasında mekan tutmuş.

bankanın caddeye bakan yüzü gri ve şahsiyetsiz..

insanlığın taptığı para gibi..

lokantanın yüzlük ampullerle şenlendirilmiş vitrini ise onlarca yemekle süslü.

beyaz takkeli ahçıbaşılar ara ara bağırıp çağırarak ellerinde kepçelerle tüten yemekleri tabaklara

kepçeleyip akın akın içeri girenleri doyurmaya çalışıyorlar.

o bunun farkında mı acaba?

geçen akşam barajlarımız dolsun diye yakaran şehir ahalisinin sesini duyup musluklarını açan gökyüzü yine yanlış yerlere yanlış miktarlarda suyu boca etti.

yenişehirdekiler dizlerine kadar yükselen suların karşısında çaresizdiler..

ve suların içersinde yüzen üç beş parça eşyalarına ümitsizce ve acıyla bakakaldılar....

binlerce senedir dertlerini düğüm edip üstüste koyup biriktirebildikleri iki şilte, bir kaç yastık, kap-kaçak sulara teslim oldular.

yukarısı yaptığı yanlışlara bir yenisini daha eklediğinin farkında mı acaba?

bir adem baba gece kıvrılıp yattığı taksim parkının bankında sabah ölü olarak bulundu.

tarlabasında dört çocuk..

on oniki yaşlarında..

birisinin atlet fanilasını var. ötekinde bir kolu eksik bir anorak. diğerinin üstü çıplak..

yarı yarıya yıkılmış bir izbenin duvar kenarında birbirlerine sokulmuş derin bir uykudalar.

yanlarında yarısı yenmiş bir somun ekmek ve sıkılıp ezilmiş bir kaç tüp.

ve bu böyle devam eder..

kocaman kocaman alışveriş merkezlerinde vitrin vitrin dolaşım yorgunluk kahvesi içmek varken...

arabaya atlayıp şöyle bir boğaz turu yapıp sevdiğinle beraber denize karşı bir dondurma yemek varken..

ve hayattaki tek endişe:

bankada duran paranın getirdiği faiz..

yarın hangi sinemaya gidileceği..

levreğin yanına hangi şarabın içileceği..

gardrobun ne zaman yenileneceği..

olması gerekirken...

bütün bu güzellikler(!) ayan beyan ortadayken ve sana yarasız beresiz, kabuksuz, acısız, hırssız sağlıklı bir iç yaşam vaadederken sen tut iskeleden aşağıya koş..

her tarafın yara bere..

her tarafın acı içinde..

ve haklı olarak iyi bir katolik ama daha da iyisi bir İNSAN olan yazar guareschi “don camillo’nun küçük dünyası” nda peppone’nin ağzına şu sözleri koyar ister istemez:

“non c’è un dio !”

bir tanrı yoktur!.

KÜNYE

Adı : A artı yorum dergisi

Editör : Deniz Günel

Sayfa tasarım : Ferruh Dinçkal

İletişim

297 Sydney Rd. Brunswick Vic. 3056 Australia

Tel : +61 (0) 3 9388 1265

Fax : +61 (0) 3 9387 1262

Web sitesi : www.ayorum.com

E-mail : info@ayorum.com

Ön kapak foto : Ferruh Dinçkal

a⁺ yorum dergisi ayorum.com sitesinin ücretsiz ekidir.

Avustralya Yerlileri

Aborijinler

Avrupalılar'ın 17.yüzyılda Avustralya'yı buluşundan en az 40,000 yıl önce insanlar Asya'dan göç ederek Avustralya topraklarına yerleşmişlerdi. O zamanlar deniz çok daha sığ olduğu için bir kıtadan ötekine rahatlıkla geçilebiliyordu. Avrupalı göçmenlerin gelmesiyle bu toprakların asıl sahipleri olan yerliler için yaşam değişti...

Avrupalılar'la aralarında çıkan çatışmalar ve hızla yayılan salgın hastalıklar sonucu çok sayıda yerli öldü.

17. yüzyılda sayıları 300.000'i bulan Avustralya Yerlileri'nin (Aborijinler) sayısı 1981'de 145.000'e düştü. Bunların yarısından fazlası yerliler ile Avrupalılar'ın melez çocuklarıydı. Yerliler çoğunlukla kentlerde ya da taşra kasabalarının kenar semtlerinde yaşarlar.

Geleneksel Yerli Yaşamı

Avustralya Yerlileri'nin tenleri koyu, saçları siyah ya da kahverengidir. Ama saç rengi ve yüz çizgilerinde bölgeden bölgeye değişen farklılıklar da vardır.

Geleneksel olarak avcı-toplayıcı olan Yerliler kanguru ve opossum gibi hayvanları, sürüngenleri ve kuşları avlayarak, balık tutarak, kabuklu deniz hayvanları toplayarak, böcek, yaban balı, yumurta, tırtıl, meyve, tohum ve kökleri arayarak bularak yaşarlardı. Toprağı işlemedikleri ve hayvan beslemedikleri halde, doğal kaynakları dikkatle kullanır ve korurlardı. Ustalıkla değerlendirdikleri doğal çevrelerini, bugün olduğu gibi eskiden de çok iyi tanırlardı. Evcilleştirdikleri tek hayvan dingo denilen bir tür yabani köpekti.

Odunları birbirine sürterek yaktıkları ateşin kızgın küllerinde yemeklerini pişirirlerdi. Yiyeceklerini geniş alanlardan toplayan her Yerli grubu ya da kabilesi, kendi bölgesinin sınırları ağaç, kaya, pınar gibi doğal öğelerle belirlerdi.

Göçebe oldukları için fazla eşyaları olmazdı. Avustralya'nın soğuk güney yöresinde kışın kürk gocuk giyenler varsa da, genel olarak kalın giysilere gereksinimleri yoktu. Gerektiği zaman ağaç kabukları, yaprak, hayvan postu gibi malzemelerle mia-mia ya da gunyah denen geçici barınaklar yaparlardı.

Gereç ve Silahlar

Yerliler'in gereç ve silahları, basit bir teknolojiyle yapılmalarına karşın, son derece etkiliydi. Genellikle tahta, bitki lifleri ve yontarak biçimlendirilmiş taşları kullanırlardı. Erkeklerin tartan baltaları ve deniz kabuklarından ya da yontulmuş taştan bıçakları vardı. Kadınlar ise kökleri sökmek için sopalar, topladıkları yiyecekleri taşıtmak için sepetler, fileler ve tahta çanaklar kullanırlardı. Yerliler ağaç ve böcek kabuklarından, deriden ve liflerden çok değişik kaplar yapmışlar, bunları otların tohumlarının öğütüp un yapmak, içinde su biriktirmek ve eşyalarını taşımak için kullanmışlardır.

Yerliler'in başka silahları tahta sopalar, mızraklar ve bumeranglardı. Mızraklarını uzak hedeflere fırlatmak için özel mızrak atıcıları kullanırlardı. Bunlar, bir ucunda mızrağın sapının yerleştirildiği bir yuva olan tahta sopalardı. (Boylece, ele alındığında kol uzunluğunu artıran, dolayısıyla atış için ek güç sağlayan bir mekanizma oluşuyordu.) Ayrıca dövüşürken kendilerini korumak ve saldırıları savuşturmak için tahtadan kalkanlar kullanırlardı.

Haberleşme çubuğu Avustralya Yerlileri' nin çok çarpıcı bir buluşuydu. Üzerine çentikler ve çizgiler oyulmuş olan bu sopayı bir haberci, kabileler arasında iletişim kurmak amacıyla taşırdı. Sopanın üzerindeki işaretler haberin ayrıntılarıyla ilgiliydi ve haberin doğru olarak ulaştığından emin olmaya yarlıyordu. Bu çubuklar her zaman ortak bir dile sahip olma-

yan ya da düşman kabileler arasında-ki iletişimi kolaylaştırırdı. (Bazı uzmanlar Avustralya'da, Yerli kabilelerin sayısı kadar, yüzlerce değişik dil olduğunu belirtir.)

Avrupalılar'ın gelmesiyle Yerliler, çeşitli işlenmiş maddeler ve araçları kullanmaya başladılar. Artık tüfeklerle avlanıyor, takma motorlu tekneler, naylon ağları kullanarak balık tutuyorlardı. Oysa eskiden ağaçtan oyulmuş ya da ağaç, kabuğundan yapılmış kanolar ve sallarda, deniz kabuğundan ya da taştan yaptıkları kancalarla ve tuzakları kurarak balık avlıyorlardı.

Aborijinlerde Din

Avustralya kıtasında Avrupalılar gelmeden önce farklı dillere sahip pek çok kabile barındığı için tek bir kültürden ziyade birbirleriyle benzerlikleri de olan farklı kültürlerden bahsedilebilir. Pek çok büyük ve birbirlerinden farklı grupların kendi kültürleri, inanç yapıları ve dilleri bulunmaktadır. Bu kültürler zaman içinde birbirleriyle az veya çok çakışmışlardır.

Avustralya yerlilerinin toprağa saygı ve Düş zamanı inancı üzerine kurulu şifahi gelenekleri ve manevi erdemleri bulunmaktaydı. Rüyalar, düşler hem yaratılışın antik zamanı hem de günümüz gerçeğini ifade etmektedir.

Düş zamanı hikayelerinden bir versiyon:

Tüm dünya uykudaydı. Her şey sessiz, hareketsizdi ve hiçbir şey büyümüyordu. Hayvanlar yeraltında uyumaktaydı. Bir gün gökkuşağı yılanı uyandı ve dünyanın yüzeyinde süründü. Her şeyi bir kenara itti ve bu onun tarzıydı. Tüm bir diyarı gezdi ve yorulduğunda kıvrılıp uyumaya başladı. Böylece heryere izini bıraktı. Sonra geri döndü ve kurbağalara seslendi. Onlar da su dolu kocaman mideleriyle ortaya çıktılar. Gökkuşağı yılanı onları gıdıklayıp güldürdü. Sular ağızlarından çıktı ve gökkuşağı yılanının izlerini doldurdu. Göl ve nehirler böyle yaratıldı. Daha sonra çimenler ve ağaçlar büyümeye ve yeryüzünü yaşam doldurmaya başladı.

1996 nüfus sayımında Aborijinlerinin %72 oranında Hristiyanlığın çeşitli formlarını uyguladıkları %16'sının ise herhangi bir dini işaretlemeyeceği bildirilmiştir. 2001 yılı nüfus sayımında Aborjin nüfusunun yüzde 0.03 kadarının Aborijin dini pratiklerini uyguladıkları tespit edilmiştir.

Aborijin Duası

Her şey yeterli olsun!

Seni ayakta tutmaya yetecek kadar güzelliklerle dolu bir yaşam sürmeni diliyorum.

Aydınlık bir bakış açısına sahip olmana yetecek kadar güneş diliyorum.

Güneşi daha çok sevmene yetecek kadar yağmur diliyorum.

Ruhunu canlı tutmaya yetecek kadar mutluluk diliyorum.

Yaşamdaki en küçük zevklerin daha büyükmüş gibi algılanmasına yetecek kadar acı diliyorum.

İsteklerini tatmin etmeye yetecek kadar kazanç diliyorum.

Sahip olduğun her şeyi takdir etmene yetecek kadar kayıp diliyorum.

Son "elveda"yı atlatmana yetecek kadar "merhaba" diliyorum.

Kabile İçi Yaşam

Yalnızca temel gereksinimlerini karşılayarak yaşayan Yerliler büyük aile grupları içinde yaşarlar, bir yörede yaşayan tüm gruplar ise kabileyi oluştururdu. Kabile üyeleri akrabayı ve birbirine karşı belirli görevleri vardı.

Kabile ikiye ayrılır, her yarı kendi içinde tekrar küçük birimlere bölünürdü. Kabile içinde kimin kiminle evlenebileceği kurallara bağlanmıştı. Kabilenin iki alt grubundan birinden olan bir erkek ancak öteki alt gruptan bir kızla evlenebilirdi.

Toplumsal örgütlenmelerinin bir başka görünümü totemleriyle ilgiliydi. Genellikle bir bitki ya da hayvan olan totem grubun simgesiydi ve grupla özel bir ilişkisi olduğu kabul edilirdi. Yerliler'in inanışlarında toprağın özel bir yeri vardı. Toprağın, atalarının dünyada yaşayıp kültürlerini oluşturduğu dönem olan "duş çağı"ndan kendilerine kalan, bir armağan olduğuna inanırlardı. Delikanlılar bazıları acıyla sınanmak olan bir dizi dinsel törenle derin gizlere ortak olurdu. Bu törenlerde yapılan corroboree adlı şekillerle, tüy ya da başka süslerle donatırlardı.

Günümüzde Avustralya Yerlileri birçok Avustralya Yerlisi artık geleneksel biçimde yaşamıyor.

Bazıları çiftliklerde bazıları da kentlerde çalışıyor. Bazı Yerliler özel kamplarda ya da kentlerin yoksul mahallelerinde devlet yardımıyla yoksul bir yaşamı sürdürmeye çalışıyor. Avrupalılar'la karşılaşmaları Yerliler'in bir çoğunun büyük sıkıntılara düşmesine ve bazılarının umutsuzluklara kendini içkiye vermene neden oldu. Ama bazıları da yeni koşullara uymayı başarmıştır. Ne var ki, birçok Yerli topraklarının ellerinden alınmış olmasından ötürü hala öfkeli. 1972'de Whit-

lam hükümetinin işbaşına gelmesi bu konuda bir dönüm noktası oldu. "Yerliler'in haklarının Kabul edilebilmesi biz, bütün Avustralyalılar'ı küçültür" diyen Başbakan Whitlam, parlamentonun desteğiyle 1976'da Yerliler 'in toprak hakkını tanıdı ve Yerli sorunlarıyla ilgili bir bakanlık kurdu.

Aborijinlerde Sanat

Aborijinler suyla çeşitli kaya pigmentlerini karıştırarak elde ettikleri boylarla kayalıklara veya ağaç kabuklarına ilkel fırçalar, çubuklar ve parmaklarını kullanarak veya ağızlarına aldıkları boyayı püskürterek boyama yapmışlardır.

Aborijin sanatında temalar Aborijinlerin mitolojik Düşzamanı ile ilişkilidir, öyleki günümüzde temasını aborjin maneviyatından almayan sanatların hakiki aborjin sanatı olmadığını söyleyenler bulunmaktadır. Aborijinlerin önde gelen sanatçılarından Wenten Rubuntja manevi anlamdan yoksun herhangi bir aborjin sanatı ile karşılaşmanın zor olduğunu söylemektedir.

Müzik ve dansın da Aborijin kültüründe önemli bir yeri vardır. Aborijinlerin hemen her durum için yazdıkları şarkıları bulunmaktadır; av şarkıları, cenaze şarkıları, atalarla ilgili şarkılar, mevsim şarkıları, hayvan ve arazi ile ilgili şarkılar ve Rüyazamanı efsaneleriyle ilgili şarkılar. Aborijin müzikleri de kıtaya özgü enstrümanlarla (örneğin didgeridoo) icra edilirler.

Günümüzde Aborijinler

1999'da Avustralya Anayasasının değiştirilmesi kabul edildi. Bu anayasasının giriş bölümünde Avustralya'da İngiliz Yerleşiminden önce Yerli Avustralyalıların kıtada yaşadığı kabul edilmekteydi.

2004 yılında Avustralya Hükümeti Avustralya'nın en büyük yerli organizasyonu olan ATSIC'i (The Aboriginal and Torres Strait Islander Commission) kamufonlarının ATSIC'in başkanı tarafından kötüye kullanıldığı gerekçesiyle feshetti ve yerlilerle ilgili spesifik programlar başka hükümet departmanlarına aktarıldı ve hükümetle koordineli çalışan "Department of Immigration and Multicultural and Indigenous Affairs" altındaki "The Office of Indigenous Policy Coordination" kuruldu.

Avustralya Aborijin nüfusunun büyük bir kesimi şehirleşmiş ancak küçük bir kesimi eskiden kilise misyonu olan bölgelerdeki iskanlarda yaşamaktadır. Aborijin gençleri genel nüfusa oranla 11 kat daha fazla hapse giriyor ve polis

gözetimi altında işlenen intihar oranları oldukça yüksek. İşsizlik, sağlık, alkol ve yoksulluk problemleri aynı şekilde genel popülasyona oranla oldukça yüksek, okul bırakma ve üniversiteye giriş oranları ise düşük seyretmektedir.

Eski ve mevcut hükümetler beyazların Aborjin topluluklarına yaptıklarından dolayı kendilerinden özür dilemeyi sürekli reddetmektedirler. Ayrıca ATSIC gibi Aborjinlerin en büyük organizasyonlarından birini yolsuzluk gerekçesiyle kapatmışlardır.

13 Şubat 2008 Avustralya için tarihi bir gün oldu. Avustralya yerli halklarından geçmişte onlara yapılan her türlü yanlış ve kötü davranıştan dolayı Avustralya Başbakanı Kevin Rudd ÖZÜR diledi.

Başbakan Kevin Rudd'ın konuşmasından bazı bölümler:

“..... Bizler daha önceki Parlamento ve hükümetlerin uyguladıkları yasalar ve politikalar sonucu yurttaşımız olan diğer Avustralyalılara büyük acılar, kayıplar yaşattığımız için özür diliyoruz.

Bizler özellikle Aborjin ve Torres Strait adaları çocuklarını zorla ailelerinden uzaklaştırdığımız için özür diliyoruz.

Çalınmış Kuşakların çektiği acı, keder ve yaralanmadan dolayı, onların geride bıraktıkları ailelere ve onların çocuklarına “ÖZÜR DİLERİM” diyoruz.

Annelere, babalara, kız ve erkek kardeşlere, onları birbirlerinden, ailelerinden ve toplumlarından ayırdığımız için “ÖZÜR DİLERİM” diyoruz.

Ve, bu mağrur halk ve mağrur kültürü, aşağılayıcı, küçük düşürücü durumlar içine soktuğumuz için “ÖZÜR DİLERİM” diyoruz.

Biz, Avustralya Palementosu, ulusumuzun sağaltımı amacıyla saygıyla sunulan özürümüzün kabul edilmesini rica ediyoruz.”

2001 yılında Avustralya İstatistik Bürosu toplam yerli nüfusunu 458,521 olarak vermiştir (bu rakam Avustralya'nın toplam nüfusunun % 2.4'üdür). Bu nüfusun %90'ı Aborjin olarak, % 4'ü Torres Strait Islander, geri kalan %4'ü hem Aborjin hem Torres Strait Islander olarak tanımlanmaktadır.

8 Mart Kadınlar Gününde kadınların mücadelesi bir kez daha hatırlanır, sosyal, politik ve ekonomik alanda başarıları kutlanırken, kadınların en önemli sorunlarından biri olan ev içi şiddet, eğitimi eğitimsiz, varlıklı yoksul ayrımı yapmadan her kesimde kimi zaman fiziksel kimi zaman duygusal taciz biçimini alarak sürüp gidiyor.

Öğrenilmiş Çaresizlik.

Saba Öymen

Bu öykü, ev içi şiddetin dokunduğu tüm kadınlar için...

Kadın sokak kapısının gürültüyle kapandığını duydu. Depo gibi kullanılan arka odada, çöktüğü yerde sinmiş kalmıştı. Koridorda bir köşeye büzülmüş kediyle gözgöze geldiğinde yaşlar süzölmeye başladı yanaklarından. Sanki bütün bunların olması değil, kedinin olanları görmesiydi onu üzen. Sarsıla sarsıla ağladı. Sustu sonra, öylece kalakaldı bacağındaki sıyrık hafifçe kanarken. Sızlarken bacağı.

Adamdan nefret ediyordu şu anda.

Niye her şey değişti? Neden? Kendimi bu ilişkinin içinde çaresiz bulmak için ne yaptım?

Yaşamı bambaşka olabilirdi. Göğüs kafesine sıkışmış kalmış hep orda, hep koyu çaresizlik... Çaresizlik olmasaydı... Umutsuzluğu umuda dönüştürecek o ilk adımı bir atabilseydi...

Masayla çekmeceli dolap arasında, düştüğü dar yerde kollarını önünde kavuşturup dışardaki sesleri dinledi. Tuhaf bir şekilde normal olan sesleri... Caddenin uğultusunu önce bir köpek havlaması bastırıldı, sonra uzun bir korna sesi. Başını kaldırdı bir aydınlık, bir ışık görme isteği habarınca içinde. Kara bir gök vardı camda.

Dakikalar, dakikalar geçti. Kedi sıkıldı kalktı büzüştüğü yerden. Gerindi. Kadına bakmadı bile yürüdü gitti ön tarafa, ofis olarak kullanılan salona doğru... Güneşli bir köşe bulmaya.

Canı çok fena çay istedi kadının. İyi demlenmiş bir bardak çay... Çaydanlık, mutfak... Öyle uzak ki... Kıpırdıyamadı.

Bu kedi diye geçirdi içinden, hiç sevecenlik yok bu hayvanda. Arkadaşının kedisi vardı, gelip sokulan, insanın yüzünü güldüren. Bu hayvandaysa küçücük bir sevgi belirtisi yoktu.

Kendini haksızlığa uğramış hissediyordu. Böylesine sevgisiz bir kedisi olduğu için... Adam onu kızgınlıkla ittiği için... Dengesini kaybedip yere düştüğü için... Düşerken komidinin kenarına çarptığı için... Bacağı sızladığı, kanadığı, başı zonkladığı için... Uzanıp içeceği bir bardak çay olmadığı için... Bir de kafası çalışmadığı için...

Ne demişti adam? Hiç kafan çalışmıyor. Her bir sayfadan altı kopya çektir dedim, bu kadarlık şeyi aklında tutmaktan acizsin.

Nasıl da unutkanım...

Beceriksizim. Hiç bir şey olamadım hayatta... Neler beklemiştim, dilemişim oysa.

Adam bir şey isteyince kafası öyle karışıyordu ki... Kaç sayfa fotokopi istediğini hatırlamak için zorlamıştı kendini. Sormaya korkmuştu, sormamıştı. Azarlanacağını biliyordu.

Her zaman böyle oluyordu. Öyle hor görür bir tavır vardı ki, o yanındaysa eli ayağına dolanıyordu kadının. Sonra da benim gibi biriyle niye evlendi diye düşünüyordu. Elimi attığım işi beceremiyorum. Saat ondaki randevusuna yetişemeyecek, benim yüzümden fotokopiciye uğrayıp bir nüsha daha çektirmesi gerekiyor çünkü.

Artık kendini sevmiyordu sanki kadın.

Güçsüzüm...

Üşüdüğünü hissetti. Dışarda pis bir yağmur vardı. Altındaki parke döşeme sanki soğuk bir rüzgar üflüyordu. Masaya tutunup yavaşça kalktı. Bacağındaki sızı arttı. İnledi hafifçe. Çürüyecekti bacağı. Belliydi...

Çaydanlığa su koyup, altını yaktı.

Gidip geliyordu düşünceleri. Biraz önce kafası çalışmıyor diye haksızlığa uğradığını düşünürken, şimdi beni aptala çevirdi diye düşünüyordu. Adamın onu nasıl da değiştirdiğini farkediyordu.

Kaçmak, kurtulmak istiyordu adamdan, onunla paylaştığı evden. Daha önce kaç kez düşündü... Katlanamayacağım artık, dedi kendi kendine. Kaçamadı. Nasıl olabileceğini bilmediği, hayal edemediği yalnız yaşamdan korktu hep.

Terkedeceğim onu...

Her şeye katlanacağımı sanıyor. Yanılıyor.... Ben de yapabilirim...

Kimi zaman nereden geldiğini bilmediği bir güç hissediyordu. Adamı hayatından çıkarabileceğini düşünüyordu. Geçip gidiyordu bu his.

Neden? Şehir tek başına yaşayan, çalışan, başaran

kadınlarla dolu.

Elbette ben de yapabilirim.

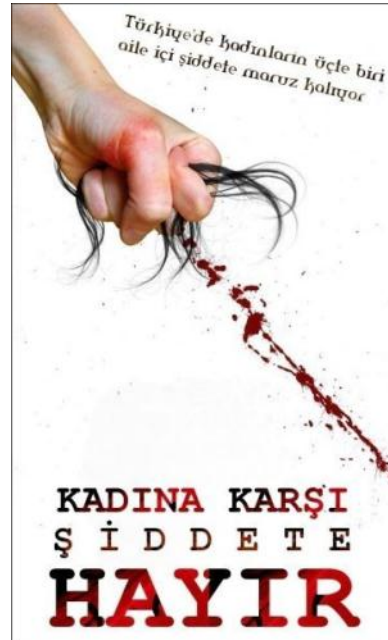
Bir bardak çay koydu kendine, telefonun yanına gitti. Abisini arayacaktı. Görüyordu abisi olanları. Sen kendine yetmeyi başarırısın, demesini istiyordu onun, bırak gitsin sana böyle davranan adamı.

Bir gün hep beraber yemek yiyorlardı, liseden arkadaşı Ahmet'e rastladığını anlatıyordu abisi. Ahmet, "kızkardeşin ne yapıyor" diye sormuş abisine. "o, hepimizin çok sevdiği kızkardeşin... okulun da en başarılı öğrencilerinden biriydi."

Kocasını alaylı alaylı gülmüş, "arkadaşının bizim hanımdan sözettiğine emin misin" demişti.

Abisinin telefonu uzun uzun çaldıktan sonra açıldı. İş olduğu sesinden belliydi ama gene de anlattı kadın.

Kesmeden dinledi abisi, sonra "kızım," diye söze başladı, abilik yapmak istediği zamanlarda hep olduğu gibi, "karı koca arasında olur böyle şeyler, içkisi yok kumarı yok, başka kadınlarla ilişkisi yok. Vurmamış ki sana, hafifçe itmiş, dengeni kaybedip düşmüşsün. Hem kocan, hem iş ortağın. Boşver, unut gitsin bunları. Ben Gülbin'e telefon edeyim, iş çıkışı sana uğrasın, kadın kadına konuşun açılırsın biraz."

Bir Küçük İstanbul Masalı

Yüzen Kabir

Deniz Günal

Bir adam varmış. Çok güzel kitaplar yazmış çok ünlü olmuş. Çok para kazanmış. Zaten çok parası varmış. Daha da çok parası, ünü olunca ne isterse yapabileceğini görmüş.

Yapabilirmiş çünkü o kadar hayranı varmış ki ne yapsa daha çok hayranlık toplarmış. Öyle kolay kolay kimse de onu eleştiremezmiş. Eleştireseler n'olurmuş ki! Bu adam o dünyada, herkesin içinde ama herkesin çok üstünde, ötesinde bir yerlere geçmiş zaten.

Bu adam bir ev almış. İçini baştan sonra yeniden yaptırmış. Yıllarca içine eşyalar toplamış. Onları yazacağı bir romanda anlatmak istiyormuş. Sonra o romanı yazmış. Eşyaların hikayesini anlatmış. Bir de aşk hikayesi anlatmış. Aldığı ev yazdığı romanın müzesi olacaktı. Daha önce hiç duyulmamış bir müze olacaktı. Hem bir romanın müzesi. Hem de bir erdemin.

Herkes gelip müzede, sanki adamın yarattığı bu romanın içinde, adamın hayranlık duyulması beyin hücreleri arasında dolaşır gibi, kimbilir hangi duygulara kapılarak dolaşacaklarmış.

Bu adam ölümünü de planlamış. Bir vapur almış, içini yaptırmış. Kendini taptaze mumyalayacaklar, cam prizmadan bir tabutun içinde vapurun en üstüne yerleştireceklermiş.

Vapurun içinde, adamın kitapları, yıllarca topladığı, görmeyi, haklarında yazmayı sevdiği şeyler olacakmış. Sevdiği bir kaç kişinin ve de kendinin de aslına uygun mankenlerini yaptırmış. Onlar da vapurda çeşitli yerlerde çeşitli zamanlarda konumlandırılacakmış.

Vapuru uzaktan görenlerin gözleri prizmadan kamaşacakmış. Vapur önlerinden gelip geçerken, başka vapurlardan, kıyılarından bakanlar, güvertesinde ayakta, otururken, bir dostuyla konuşurken, kitap okurken çeşitli konumlarda yazarın hayalini sezinleyebileceklermiş.

Özel günlerde ziyaretçi de alınacakmış yüzen kabirin içine. O yüce mekanda kimbilir hangi esinlenmeler, duygu ürpertileri içinde dolaşacaklarmış. Bilinmez.

Yüzen kabir yüz yıllar boyunca boğazın bir ucundan bir ucuna dolaşacakmış. Her gün. Sabahtan akşama. Yazarın İstanbul'un hep içinde kalması, hem İstanbul'un, hem gelmiş, gelecek hayranlarının onu hiç unutamaması için.

Belki de böyle bir şey planlamamış yazar. Ama dehası var parası da. İsterse yapabilir.

Bence istiyorsa yapsın. İstanbul'a yakışır. Şahane uygarlığımızın edebiyatına da.

Yiğit Uygur

Marks'ın Kemikleri Sızlarken

İlkel dinler, insanoğlu'nun aklının yetemediği, gözüyle göremediği, paranormal aktiviteler karşısındaki çaresizlik eylemiyle zaruretten doğdu. Sosyal bir varlık olan insan, zaman ve mekanın haritalaştırdığı coğrafyalarda, filozofi / dogmatik söylemli ahlak ilkelerini zamanla kurumsallaştırdı.

Klanların ilk ahlak ilkeleri böyle yazılırken ardından gelişen insan aklı, hümaniter dinleri yada bugün din demediğimiz çeşitli felsefi görüşlerle toplumsal ahlak ve otoriteyi korumaya çalıştı. Günümüzde ise din, 3 otoriter veya semavi diye adlandırdığımız vahyi esaslara dayalı, apokaliptik, rasyonel bilimlerle zaman zaman karşı karşıya gelen ve özellikle de dünyada adına savaşlar çıkarılan, kutsallığı az sayıda gerçek inanırca benimsemiş politik araçlara dönüştürüldü.

L. Durrel İskenderiye dörtlüsü'nün Justine kitabında geçen bir bölümde şöyle yazıyordu; "Filozof bildiğini yazmakla görevlidir. Bilge ise bildiğini gizlemekle"... Günümüz insanı filozofluğa fazlasıyla soyunmuş durumda. Bilgeliğin para etmediği bir yüzyılda herkes, hepimiz, ben de dahil bildiğimizi sanıp, yazıp-çizip, konuşup duruyoruz. Siyaset bir bilimdir. Bilim, elimizdeki materyal her ne ise onu formüle eder. Elimizdeki materyal siyaset ise siyaset bilimin amacı, insan hayatını kolaylaştırmaktır. Ama burada bir yanlış var. Yaşadığımız yüzyılda egemen siyaset kapitalizm ve bu siyaset bazı sermaye gruplarının cebini doldurmak üzere formüle edilmiş. Günümüz dünyasında ne 'sağ' artık sağ, ne de 'sol' artık sol... Artık ortada bir kavram var onun da adı para yani kapitalizm...

Bu yaz yitirdiğimiz sosyolog ve filozof Ulus Baker'in

"Marx'ın bir çift sözü var" adlı makalesini okurken dikkatimi çekti; Baker, Marx'ın 3 sözü üzerine kurgulamış bu yazıyı. İlk söz "De te fabula Narratur", yani Türkçe söylersek, "Senin hikayen anlatılıyor"... Bu ünlü söz ilkçağ şair ve filozoflarından Horace'ye ait olmasına karşın Baker, Marx'ın 'Kapital'inin ön sözünde yer aldığından olsa gerek, bu ünlü aforizmayı makale boyunca yine Marx'la ilişkilendirmiş. Marx'tan 'De te Fabula Narratur'a gönderme ise şudur; "Alman işçisi! İngiltere'deki kapitalizmden ders al. Almanya'da durum daha iyi diyorsan hiç öyle sanma, aslında burada "Senin hikayen anlatılıyor"... Ben de buradan yola devam edeceğim. Din, yukarıda da belirttiğim gibi günümüzde genel olarak sosyal, ekonomik ve politik anlamda kurumsallaşmış bir devlet modeline hizmet eden bir olgu haline geldi.

Şimdi dönüp kendimize diyelim ki, "De te fabula Narratur"... Biz, Türk ulusu olarak, Orta Asya'dan Batı'ya göç ettiğimiz dönemlerde İslam'ı benimsemiş bir ırkız. Türkler, Anadolu'ya girdiklerinde dine ve siyasete batı formülleri ile bakma perspektifini geliştirmişlerdir. Aslında bu devam formüllü siyaset perspektifinin çok basit bir nedeni vardır. Hıristiyanlığın, tarihsel süreçte İslam'dan önce geliyor olması... Önce gelen diğerlerine model olur. Şamanlık ve doğu filozofisinden gelen Türk halkları –ki Budha'nın bile bir Türk kavmi olan Saka boyundan geldiğini savunan araştırmacılar var- savaşçıları halkların din geleneğinden gelme dünya vizyonlarını, iktidar politikalarını zaman içerisinde artarak benimsediler. Tarihte Türkler, İslam öncesi Budizm, Şamanizm, Manihaizm, Nasturilik hatta -Hazar devleti- Yahudiliği bile benimsemişlerdir. Bu 'Zelig' modeli değişim günün koşullarında kaçınılmaz bir süreçti belki de ancak bu etkileşim tarih boyunca

sürdü ve sürmekte... Oysa ideal ve pratik olan; her kültür kendi coğrafyasında güzeldir, her kültür kendi nefesiyle yaşam bulur. Başkasının değil...

Bugün dünya siyasetinde söz sahibi olamayışımızın nedenleri tarihte aranmalıdır. Yukarıda bahsettiğim kronolojik sıralamada geride olmamız, siyasetteki geriliğimize mazeret olabilir mi? “De te fabula Narratur”un verdiği mesaj aslında şudur; “Geçmişten ya da benzerlerinden ders al”...

Hıristiyan Avrupa, İznik konsili ile politik bir yapılanmaya girerken, henüz Türk boylarının girmediği Anadolu’da kilise otoritesi tarafından düzenlenen ekümenik konsiller özellikle de Efes konsili ile Hıristiyanlık bir dinden çok politik bir kurum halini aldı. Apokaliptik metinler yok edildi, birçok koptik apokrif yazıt gnostik ilan edilerek yakıldı ve Kilise’nin otoritesini kurumsallaştıran Eski Ahit’te 39 bölüm; Yeni Ahit’te 4 kitap, ardındaki 22 mektup ve Vahiy bölümleri kanonik sayıldı. İncil, sanki bir masal kitabı ile değiştirildi. Kilise’nin Vatikan’a taşınması ile ortaçağ karanlığını ve engizisyonunu yaşayan Avrupa’da gelişen toplumlar arasında ateizm veya dinin nesnelleşmesinin de ayrıtına bakılmaksızın, yeni yaşam formülleri ve toplum ideolojileri; akıl çağı sancıları ile kilisenin karşısında sonradan adına “Sol” diyeceğimiz bir sivil hareket ve ardından kurumsallaşma ile kendini göstermeye başladı. Gerisi hepimizin bildiği ilahi komedyacı; modern dünya politikaları. Ancak biz o ilahi komedyaya çok geç katıldık.

Her yol bizi sonunda vahşi kapitalizmin kucığına getirip bırakıyor. Özellikle 19. yy’da İngiliz sosyal reformist Robert Owen ve ardılları için kullanılan sol terimi, yine Fransa’daki Saint Simon, Fourier gibi işçi ve emek sınıfından gelme filozoflarca paylaşılan reformist düşünce akımlarıyla da özdeşleşiyordu. Sol söylem ve onu var eden idea, bir bakıma kapitalizm ve günümüz neoliberal ekonomileri ile o gün bugündür organik ve psikolojik bir savaşın içine girdi. Bugün Sağ dediğimiz din tarafının yani Kilise’nin yasakladığı tefeciliğe karşı yine bir dini formülle –reformcu Protestanlıkla- Luther ve Calvin öncülüğünde ortaya çıkan kapitalizm, o günden itibaren din yani otoriter dogmatik inançla doğal

olarak tabanda ayrıldılar. Bu sistem ise günümüzde vahşi, global, sömürücü sermaye gruplarını getirdi koydu önümüze. Diğer yanda Marx’ın formüle ettiği meta anlayışını daha sonradan (19. yy sonları ve 20 yy başlarında) Marxistler yeni bir ekonomi politikası haline getirerek sendikacılık, oradan bir siyasi model ve bir devlet politikasına dönüştürdüler. Emek ve üretici sermayenin, sermaye düzeni içinde bir bütün olduğunu söyleyen Marx, emeği sermayeden ayırmadı. Ancak “Kapital” adlı eser, zaman ve koşullar çerçevesinde yorumlayıcılar tarafından değer, emeğe indirgenmesi kaydıyla değiştirildi. Bugün itibarı ile vahşi kapitalizmin karşısında duracak gerçek bir Marksizm kalmadığı için neoliberalizm, rant sermayedarlarının parolası oluverdi. Özellikle sosyalizmin yıkılması üzerine ticareti devlet tekelinden alma esasına dayalı neoliberalizm dünyada bayrağını açtı. Marx ise gerisinde dünyaya bir anlayış ve sendika gücünü bıraktı. Her ne kadar birçok ‘çok uluslu sermaye’ sendikası işçilere iş vermese dahi.

Öte yandan Ulus Baker, yazısında Marx’ın “Din halkların afyonudur: ...ruhsuz bir dünyanın ruhudur” sözlerini Marx’ın ve genel olarak 19. yüzyıl Avrupa sosyalist kültürünün hiçbir an cembelleşmekten geri durmadığı dinin modern paradoksunu ve hakikatle ilişkinin yepyeni bir tanımı ve Modern insanın, “hakikatin” kölesi olmaktan çok “hakikatin yapısı”nın kölesi olduğu şeklinde yorumluyor. Ne güzel bir tespit! Dini çevrelerce fazla materyalist bulunan Marx’ın bu aforizması benim baktığım taraftan çok da kırıncı gelmiyor. Kaldı ki, afyon o yüzyılda bir uyuşturucu değil, o günün tıbbında kullanılan bir ilaçtı. Yine de Marx adına yorumlamamak lazım. Ancak Marx tarafından yapılan her iki saptama da tamamen insan merkezietçi (humancentric) kör birer saptama mı acaba? Dünyanın sadece insanlara ait olmadığını unutmamak lazım. Dünyaya ruh veren sadece insanoğlu veya ona inen din kitapları değildir. Din zırhıyla kuşanmış çok uluslu sermaye tiranlarının maşası olmamayı öğrenen her bir özgür irade, çağdaş akıl toplumunun yücelmesinde emek sahibi olacaktır.

www.ayorum.com

The par: 200.000 trees!

Building a single golf course puts thousands of trees at stake. However in southern Turkey, they are planning to build several courses simultaneously. Take action. Help us stop them.

www